

Az igazság nagyon sokarcú

Beszélgetés Siklós Csaba miniszterrel

30 perce van a miniszter úrnak az interjúra — közli velem dr. Várhelyi András fősztályvezető-szónívó, egyetemi adjunktus kedves mosollyal a közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter előszobájában.

S ez ahhoz képest, hogy augusztus közepe óta várok erre az alkalomra, igazán nem esztus. Végül 45 percen maradtunk, már azért is, mert a riportermagnóba bekészített kazetta egy nekifutásra ennyit vesz fel, s ennek lejáratakor kegyetlen csattanással jelzi; nincs tovább.

— Miniszter Úr, valamikor majdnem szomszédok voltunk Óbudán, én maradtam, ön elköltözött, de nagyon sokáig reggelente az ön arcát nézhettem az egykori választási plakáton.

— Igen, a Váradi utcában laktam 1982-ig, de utána is a kerületben éltem és laktam, s a kerületben lettem képviselő.

— Abban a házban, mely akkor még nem önről volt „híres”, hanem a Dózsa válogatott futballkapusáról. Erről jut eszembe, ismeri a Budapesti Vasutas Klub labdarúgóját?

— Csak párat. Nagyon szerettem a labdarúgást, de akkor egy kicsit elfordultam tőle, amikor nagyon elszakadt egymástól a teljesítmény és a pénzbeli juttatás. Ettől függetlenül szerettem a csapatsportokat, de talán legjobban a futást, ezen belül is a hosszútávutást. Szerettem, mert itt az embernek magát kell legyőznie. A sport egyébként sok mindenben példamutató lehet a társadalomnak is. Küzdelem és harc. És mindenki győzni szeretne. Pedig nem feltétlenül csak a győztes kell ünnepelni. Ebből a szempontból számomra példamutató az angol szellem, mely a teljesítményt jutalmazza, és a sokadik helyezettet is ünnepli. A mi társadalmunk csak az elsőt tartja valamire valónak.

— Ösztön az ön felfogását, talán azért is, mert az életünk is egy nagy sportviadal.

— Igen, s amit a sportolótól feltétlenül meg kell tanulnunk, az az esetleges vereség, vagy kudarc utáni újrakezdési erő. Újra és újra föl kell állni, újra és újra készülni, küzdeni kell, s „harcba” indulni. Ez az örökös megméretés, ez az örökös küzdelem, ami számomra is példamutató lehet. Hiszen nap mint nap nekünk is állandóan bizonyítanunk kell társainknak, társadalmunknak is.

— Ami ezt a bizonyítást illeti, nekem az a véleményem, hogy a többszörös tárcs irányító-jaként ön a legnagyobb „úr” az országban...

— Amit ön mond, abban alapos túlzás van...

— Gondolja? Szerintem nem. Ha az ön hadserege csődtől mond, fejre áll az ország. Rendőr nélkül még ellennék 15-20 percig, de telefon nélkül? Ki lehet pl. azt pénzben fejezni, 15 perces országos telefonnémaság mit jelentene?

Szóval ön nekem egy tábornok.

— Jó a hasonlat, de szeretném mégis egy kicsit megfordítani. A hatalom nagyon viszonylagos dolog, és mi, akik ezen az úgynevezett infrastrukturális területen dolgozunk, szóval ezek az emberek szolgálnak, szolgáltatást végeznek.

— Ezt a kifejezést én általában a református egyház lelkészeinek tevékenységével kapcsolatban ismerem.

— Valóban így van, és én akkor szerencsés helyzetben vagyok, mert egyrészt református vallású vagyok, másrészt miniszterként is ezt szeretném tenni. Van valami, amit nagyon sokan alaposan félreértenek és összekevernek. Ezek a nagy infrastrukturális területek igazából sohasem a hatalmat éreztették, bár ahogy ön mondta, a hatalom valóban megvan. Sokat lehetne arról beszélni, milyen jelentőséggel és fontossággal bír az emberi életre, a társadalom hogylétére.

— Ezzel alaposan visszaélni is lehet...

— Természetesen. De érdekes nyomon követni vagy utánanézni, hogy sztrájk volt-e Magyarországon, mióta modern közlekedés vagy hírközlés létezik. Egy nagy vasutassztrájk volt még a századfordulón, postai sztrájkokról nem is tudok.

— Időtartamot tekintve jelentős egy sem...

— Ezért mondtam korábban a szolgálat szót, s ezek az emberek munkájukat ennek tekintik, s ez különböztet meg minket másoktól. S nehogy azt higgye, hogy csak anyagi háttér van a dolognak, s csak anyagi károk keletkeznek. Az élet is megérül. Képzelje el, hogyan lehetne orvost vagy mentőt hívni, hogy csak egy példát mondjak. Arról nem is beszélve, ezekben a szakmákban, foglalkozási területekben nincs nyár vagy tél, nincs ünnep sem. Itt dolgozni kell, és ezt eddig minden hatalmi struktúrában megtették. Hozzáteszem, nagyon méltatlan bérekért.

— Miniszter Úr! Van egy olyan érzésem, a milliósokat most sem a postásokról, vasutasokról, vagy a távközlési dolgozókról mintázzák...

— Biztos, hogy nem. Régen viszont megvolt az, hogy nyugdíjas állásnak tekintették, s ha nem követett el súlyos hibát, élete végéig biztosan számíthatott nyugodt öregségre. Állami nyugdíjat kaphatott, amikor a szociális ellátottság mérhetetlen alacsony színvonalon volt, s ezek az állami hivatalok jobban gondoskodtak dolgozóikról, mint az átlag. Jól szervezett egészségügyi hálózattal rendelkeztek, volt árvallás és a problémák megoldásában egy nagyon szoros összefogás. Összegezve bizonyos tekintetben komoly előnyökkel rendelkeztek. Sajnos, ezek az utóbbi évtizedekben leépültek, illetve állampolgári jogon mindenkinek járnak. Tehát a régi, ezekkel a nagy rendszerekkel járó szociális ellátottságok leértékelődtek, s megszűnt a kivételezettség.

— Ami nem lenne feltétlenül baj, ha...

— Ha pl. az ötvenes években egy postás- vagy egy vasutasgyerek nem szenvedett volna hátrányt egy bányász- vagy egy vasasgyerekekkel szemben. Így alakult ki mára az a rendszer, hogy ezeknek a szolgáloknak, szolgálatot végző embereknek nemcsak az anyagi, hanem az erkölcsi megbecsülésük is mélypontra süllyedt. A másik pedig az, hogy ezek a nagy rendszerek műszakilag is kor-

szerültlenné váltak. Ezeken kell nekünk most változtatni, illetve megküzdenni.

— Bevallom őszintén, nem irigylem önt ezért a munkáért, de azt a postást sem, akinek unos-untalan a becsületére, hivatástudatára hivatkoznak. Erre és semmi másra, s közben elvonják a vasúti kedvezményt is, mert már nem közalkalmazott. Szerintem ez egy skizofrén állapot. Tisztességre hivatkozunk — s hülye az, aki nem építi azt a demokráciát, melyre áhított —, de ha gyereke mezítláb fog járni, fűtől a demokráciára s a becsületre.

— Ezt én nemcsak a postásoktól hallom, hanem másoktól is, különösen a szakszervezetek oldaláról, szakszervezeti vezetőktől. Akkor viszont, ha az ember a realitások oldaláról közelít, realitásnak kell lennie. Az 1992-es évről beszélek, s szólni kell arról, hogy a jelenlegi gazdaság, a gazdasági helyzet milyen. Önmagában nálunk, s Kelet-Európában, ahol vagyunk. Kapcsolatunk a korábbi és mostani partnerekkel megvan, a helyzetek viszont alapvetően megváltoztak, ezt mindenki tudja.

— Tudja, de jövőképe meg lehetőségen homályos...

— 1941-ben születtem, négygyermekes vasutascsalád tagjaként, s a gyemek azzal együtt, hogy felhőtlenül él, érzékeli a gondokat. Voltak gondolataim, nem is kevés, de ahogy visszaemlékszem szüleimre, nem az elkeseredettség, hanem az elszántság volt a jellemző rájuk. És ez az elszántság kéne, hogy most is bennünk legyen, hiszen most ugyanúgy fel kell építenünk egy országot. Más út nincs. Lehet különféle követelményeket támasztani, csak nincs egy olyan gazdaság, amely a követelményeket ki tudná elégíteni.

— Reméljük, csak egyelőre...

— Ahhoz, hogy ez megváltozzon, kell egy kiváló gazdaság, egy békés rendszer, s amíg ez nincs, csak konfliktusok vannak. S ami nem elhanyagolandó, egy korszerű szervezet, s minden feladatra megfelelő ember. Hozzátenném azt is; több türelem.

— Újra osztanom kell az ön nézetét, de azt is hozzáteszem, a társadalom már utálja, hogy állandóan kioktatják, és senki nem vállalja azt, hogy felnőtként kezelje. Vannak ugyan erre törekvések, de valahol ezek mindig elsikkadnak. Pár szót már mondott a szakszervezetekről. Mit jelentenek önnek a szakszervezetek? Ellenfelet?

— Ellenfélnek nem lehet azokat az embereket tekinteni, akikkel együtt kell dolgozni. Ez egy nagyon buta magatartás lenne. Tény, hogy problémáink nem ugyanazok. Az is tény, hogy az igazság nagyon sokar-



cú, és nem mindegy, honnan nézem. Hadd fogalmazzak „műszaki” módon: ha valamilyen folyamat úgy hat, hogy előrehalad, akkor az egy szerencsés folyamat. Nekem az a véleményem, hogy állandóan dialógusban lévő, közös munkának kell lenni köztünk, mert ez visz előbbre: Az általam ismert nyugati példák is ezt bizonyítják, s ugye ők ezt egy kicsit korábban kezdték...

— Rádásul gyakorolják is. Nem tudom, osztja-e azt a nézetet, hogy akinek, mondjuk, három gyermeke van, az egyiket egy kicsit mindig jobban szereti. Van, aki bevallja, van, aki tagadja.

— Ha az ember nem tud felelősen elkötelezni azon, hogy most nem egy kisebb egység gazdája, hanem egy szélesebb területé, akkor ezt igazából nem tud-

ja jól ellátni. Gondolom, kérdés erre vonatkozott. Én szerencsés vagyok, mert korábban sokáig dolgoztam úgy, hogy több területért voltam felelős. Megtanultam azt, hogy az egészet próbáljam látni, s ne szakítsak ki egyet-egyet. Nagyon helyes, amit mondott: az ember mindig többet foglalkozik azzal, amivel gond és baj van. Érdekes az, hogy milyen gyakori szokás a postát és a vasutat szembeállítani. Való igaz, a postával kevesebb gond van.

— Távközlésről ez idáig nem beszélünk...

— Addig, míg a hiánygazdálkodás fennáll, addig, míg hiány van, addig lehajtott fejjel kell járnia az embernek. De a fénypontok — ahogy szokták mondani — már megjelentek. S ezt mindenkinek érzékelnie kell.

— Miniszter Úr! Én azt hiszem, aki nem hisz a jövőben, esetenként saját magában, az se miniszteri, se más közfunkciót ne töltsön be. Ön mit lát az alagút végén?

— Ismerem saját magamat, ismerem, hogy mire vagyok képes. Ez az egyik oldal. A másik oldal pedig az, hogy — bár nem szép, hogy hangsúlyozom, mert természetes — a munkatársaim 90 százaléka akarja a mást, akarja a jobbat, s felszabadult, pont úgy, mint a sportolók, akik sok-sok pofon után is újra és újra felállnak. Volt olyan javaslatunk, mellyel ötször álltunk elő, mivel négyszer kidobták, míg ötödjére — igazunkat elismerve — elfogadták. Szóval hinni és bízni kell.

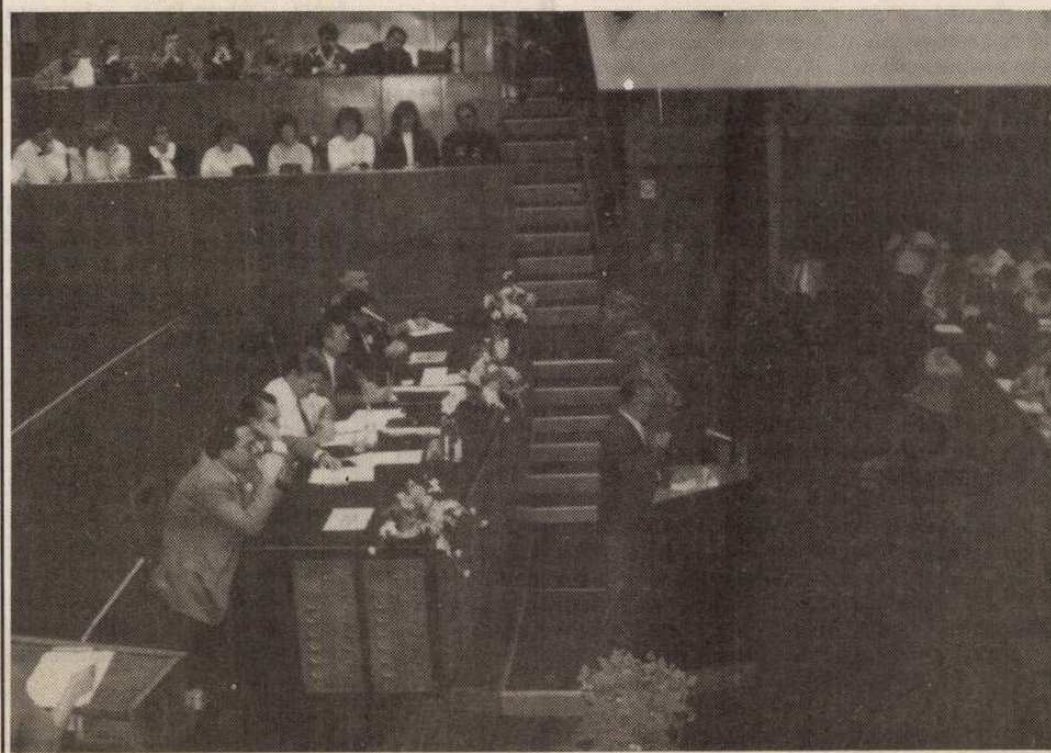
— Visszatérünk beszélgetésünk elejére. Erre szokták azt mondani: így kerek az egész. S van az interjúkészítésnek egy irratlan szabálya, sohasem a riportert mondja ki az utolsó szót...

— Széchenyi Istvánt idézném: „Senki a tágas világon segíteni rajtunk nem tud, hacsak értelmi súlyunk és férfiúi erőnyünk nem.”

Veégh Ádám

Még elkerülhető a sztrájk

Van esély a tárgyalásos eredményekre



Az MSZOSZ által szervezett hat regionális nagygyűlés után, a kiéleződött helyzetben biztató fejlemény, hogy a kormány és a szakszervezeti konföderációk képviselői tárgyalásostalhoz ültek a feszítő gazdasági és szociális problémák megbeszélése céljából. A hat szakszervezeti szövetség — egyeztetett álláspontjának megfelelően — a foglalkoztatáspolitikáról, a bérekről, a társadalombiztosítási és szociális támogatásokról, az adórendszer változásairól, a költségvetési intézmények működési feltételeiről és a szakszervezetek közötti megállapodásról kezdeményezett tárgyalást a kormánnyal.

— Nagyon jó hangulatú, korrekt tárgyalást folytattam a hat szakszervezet képviselőivel — nyilatkozta Kupa Mihály pénzügyminiszter, a kabinet tárgyalócsoportjának vezetője a megbeszélés után, melynek tartal-

(Folytatás a 2. oldalon.)

Készülődnek az érdekvédők

Keményebb fellépést

„Egynek minden nehéz,
soknak semmi sem lehetetlen.”
(Széchenyi István)

Van olyan asszony, aki 50 forintot kér kölcsön a családi kiadásához... Naponta a sérelmek sorozatát élik át a munkavállalók... Az emberek elhitték, hogy egy-két évig ki kell bírni türelemmel, s utána jön a fellendülés. Most már másképpen látják: csalódtak, elkeseredtek... Én nem sirni jöttem ide, hanem kemény fellépésre, közös cselekvésre szólítani... Ezeket a kaposvári nyomdász és a sütőipari munkás, a pécsi uránbányász és a szakszárdi mezőgazdasági dolgozó mondta a szakszervezeti bizalmiaknak az MSZOSZ által szervezett pécsi tanácskozáson, amely — Miskolc, Szolnok, Szeged, Tata, Bányász és Győr után — a hatodik volt a regionális nagygyűlések sorában.

Hasonló szellemben beszélt — Nagy Sándornak, az MSZOSZ elnökének bevezető előadását követően — a Pécsi Ifjúsági Házat szűfőlásig megtöltő 915 szakszervezeti bizalmi közül az a 21 tisztségviselő is, aki felszólalásában tolmácsolta dolgozóitársainak a véleményét és akaratát. Oyannnyira, hogy a pécsi Zsolnay Gyár képviselője 1100 aláírást is hozott magával, tanúsítván, hogy a porcelángyáriak egyetértének az MSZOSZ felhívásával, és tiltakoznak a nők nyugdíjkorhatárának felemelése ellen.

Másként fejezték ki magukat, másra tették a hangsúlyt az egyes szakmák és területek szószólói, de abban azonos hűlámhosszra kerültek a dél-dunántúli érdekvédők, hogy most már tenni kell valamit, mert iz-zanán a gondok. Olyan helyzetbe kerültek ugyanis a munkavállalók, a nyugdíjasok és érdekvédelmi szervezeteik, hogy határozottabb érdekvédelmi tésre van szükség.

Ezen az alapálláson az sem változtat — legfeljebb árnyalja azt, és az eltérő élethelyzetre, a szakmák sajátosságaira mutat —, hogy egyfelől az egészségügyi dolgozók és a sütőipari munkások tisztségviselői jelezték, hogy ők nem sztrájkolhatnak, de másfelől a demonstrációkban részt vesznek. Másfelől a mecseki bányászok mindenkinél radikálisabb álláspontot képviselve a legerőteljesebb akció mellett voksoltak.

Akik tárgyilagosan végiggondolják, hogy milyen mértékben rosszabbodnak az életkörülmények, mire számíthatnak 1993-ban, és mekkora a satuba szorított szakszervezetek mozgásteré, azok elkeserítő tényekkel találják szembe magukat. Nem illiputi érdekekről van szó. A munkanélküliek száma már az idén eléri a 800 ezret. Folyamatosan csökken a bérek és a nyugdíjak vásárlóereje. A munkavállalók kizorításával folyik a privatizáció. Nő a kilátástalan helyzetbe kerülő családok száma, miközben kevesek kezében egyre nagyobb jövedelem és vagyon halmozódik fel.

Es mit hoz a jövő esztendő? A munkanélküliség növekedésének megfékezése helyett emelik a járulékokat. Bevezetik a kétkulcsos áfát, ami azt jelenti, hogy most már a legalapvetőbb élelmiszerek, a tüzelőanyagok, a gáz, az áram, a távfűtés, a közlekedés árait is legalább 8 százalékos forgalmi adó terheli. A nyugdíjakat — a korábbi ígéretek ellenére — csak 11 százalékkal kívánják emelni a 16—19 százalékos fogyasztói áremelkedés mellett. Fenyegét a nők nyugdíjkorhatárának emelése. Nem emelik viszont a családi pótlékot. Legfeljebb az önkormányzatokhoz lehet majd segílyért folyamodni.

Miközben nőnek a munkavállalókra, a nyugdíjasokra nehezedő terhek, aközben nincs a kormány részéről komoly fogadókészség a szakszervezetek

javaslatára. A hat konföderáció megállapodásának fogadtatása azt mutatja, hogy egyes politikai erők nem akarják levenni a napirendről a vagyonmegosztás ügyét. A kormány látható szándéka, hogy mellékes prob-lémákkal kösse le a szakszervezetek erejét, felgyorsítsa a mozgalom erózióját, tudatosítsa az atomizálódást, működés-képtelenné tegye az érdekvédelmi szervezeteket.

Ilyen szituációban kétféle magatartás között választhatnak az érdekvédők: vagy tudomásul veszik a jelenlegi helyzetet, vagy a kormány számára is látható módon nyomatékot adnak elégedetlenségüknek és követeléseiknek. A hat regionális tanácskozáson az utóbbit erősítette meg az 5300 bizalmi.

A vita abban volt, hogy a nyomásgyakorlás milyen mértékét és melyik formáját (fokozatait) válasszák. A jelenlévők egy része a 15 perces országos, minden munkahelyre kiterjedő munkabeszüntetésre szavazott, másik részük pedig — enyhé-nek találva az első variációt —, azonnal egy nagy budapesti demonstrációra voksolt.

Teljes egyetértés mutatkozott meg viszont abban az igényben, hogy mindez lehetőleg együtt, közösen, valamennyi szakszervezeti szövetség részvételével történjék. Ez lehet ugyanis a siker záloga.

Nagy Sándor a forró hangulatú pécsi gyűlés zárszavában hangsúlyozta, hogy jelenleg nem pusztán gazdasági és szociális problémákról van szó. Hanem arról is, hogy emberszámba vesz-e a munkavállalókat, a nyugdíjasokat, kettészakad-e a magyar társadalom, felmorzsolódik-e a szakszervezeti mozgalom. Ezek figyelembevételével kell döntenie a hatóság érdekvédelmi legcélszerűbb formájáról és legmegfelelőbb időpontjáról.

— k. s. —

Van esély a tárgyalásos eredményekre

(Folytatás az 1. oldalról.)

mát a mellékelt közös nyilatkozat ismerteti.

Hasonló szellemben nyilatkozott a tárgyalások eredményeiről és légköréről Nagy Sándor, az MSZOSZ elnöke is, aki megerősítette, hogy valódi megállapodási készséget, nyitottságot és megfelelő hangnemet tapasztalt a kormány részéről. Mindez nem a véletlen műve — tette hozzá —, hanem a hat szakszervezeti szövetség megállapodásának eredménye, a munkavállalók elégedettségének hangot adó tisztségviselők határozott fellépésének, a szakszervezetek eltökéltségének a következménye.

Nagy Sándor, az MSZOSZ — nagygyűléssé tágult — kibővített tanácsülésén részletesebben is beszámolt a kormány képviselőivel folytatott tárgyalásokról, és szólt a várható kilátásokról, s a szakszervezetek ezekről függő



magatartásáról, a további teendőkéről. Elmondta, hogy van esély az eredményekre. A szakszervezetek nem akarnak felfordulást, igazi szakszervezeti eszközökkel kívánják megvívni a munkaharcukat. A tárgyalások ideje alatt nem kezdeményeznek erődemonstrációt. Sikeres megállapodás esetén lemondanak a sztrájkokról, ellenkező esetben igénybe veszik az érdekvédelmi eszközöket.

Az MSZOSZ elnökének tájékoztatója után 21-en (nyerőszám) mondták el önmaguk és dolgozóitársaik véleményét. A felszólalók megerősítették az MSZOSZ eddigi kezdeményezéseit és további törekvéseit. A vasasok közölték, hogy sztrájkkészültséget rendeltek el, a vasutasok pedig még e hónapban készülnek figyelmeztető sztrájkra. A legkeményebb álláspontot a bányászok foglalták el, akik már a tárgyalások ideje



alatt is szükségesnek látnák a hatóság erődemonstrációt.

A nagygyűlés 2046 résztvevőjének és az MSZOSZ 57 tagszervezetének szavazása a következő eredményeket hozta:

Ellenzavazat nélkül, teljes egyetértéssel támogatták a nagygyűlés résztvevői a tárgyalások alapjául szolgáló 6 pontot. Egy-

hangú igennel szavazták meg azt, hogy erőt kell mutatni. A tagszervezetek egyetértettek az erőfelmutatás szükségességével.

Ezután a nyomásgyakorlás formájára kellett voksolni. Arra, hogy eredménytelen tárgyalások esetén figyelmeztető sztrájk legyen-e, vagy demonstráció? A szavazás eredménye: első lépésben figyelmeztető sztrájk (36 tagszervezet), és demonstráció (20 tagszervezet).

A Honvédségi Dolgozók és a Határőrség Szakszervezete, valamint a Postások Szakszervezeteinek képviselői tartózkodtak a szavazástól, amelyet a jelen lévő vezetők megindokoltak. A fegyveres erők esetében ez nem kívánt különösebb magyarázatot.

Mundruczó Kornél pedig elmondta, hogy az intézőbizottság tagjai 50-50 százalékból szavaztak, s ezt a megoszlást fejezték ki tartózkodásukkal.

— K. S. —

Közös nyilatkozat

A kormány és az Érdekegyeztető Tanács munkavállalói oldala hat szakszervezeti szövetségének képviselői megbeszélést tartottak az 1993-ra várható gazdasági és szociális folyamatokról. Megtárgyalták a szakszervezetek gazdasági és szociális fórumra készített egyeztetett javaslatait. Egyetértettek abban, hogy közös érdek a társadalmi béke megőrzése, és ezért érdemi tárgyalásokat kell folytatni. Készek arra, hogy a vitatott kérdésekben november 22-éig megállapodásra jussanak.

Együttműködnek egy átfogó foglalkoztatáspolitikai stratégia létrehozásában, haladéktalanul munkacsoportokat hoznak létre a bérekkel, a társadalombiztosítási és szociális ellátásokkal, valamint az adórendszerrel összefüggő javaslatok áttekintésére. A költségvetési intézményekkel összefüggő kérdésekkel külön munkacsoport foglalkozik.

Mind a kormány, mind a szakszervezetek fontosnak tartják, hogy megfelelő előkészítést követően a munkáltatói szervezetekkel történő folyamatos konzultáció után kerüljön sor az Érdekegyeztető Tanács november 20-ai plenáris ülésére, majd november 22-éig a megállapodások véglegesítésére.

A kormány
tárgyalócsoportja

A szakszervezetek
tárgyalócsoportja

RTV-múzeum nyílt Diósdon

Bartha Józsefnek, az Antenna Hungária Magyar Műsorszóró és Rádióhírközlési Rt. vezérigazgatójának megnyitóbeszéde után a diósi rádióállomás épületében megnyílt az a kiállítás, mely már a magyar rádióműsor-szórás megindulásának 70. évfordulójára (1995) összegyűjtött anyagot tartalmazza.

Az egykori vezérlosteremben rendezett kiállítás egyaránt érdekes lehet szakmabelinek, de kíváncsiskodó érdeklődőnek is.

A múzeum nyitvatartási ideje hétfő kivételével naponta 10—16 óráig.



Könyvajánlás

A lap hasábjain nem szoktunk szakkönyvet ajánlani, most mégis ezt tesszük. Fel kívánjuk hívni a figyelmet az UNIÓ Lap- és Könyvkiadó gondozásában nemrégiben megjelent Üzemi tanácsok kézikönyvére. A könyv szerzői azon kevés szakértők közé tartoznak, akik szerteágazó ismerettel rendelkeznek az üzemi tanácsok európai létrejöttének körülményeiről, fejlődésükről.

Ajánlani tudjuk ezt a kézikönyvet nem csak a majdan megválasztandó üzemi megbízottaknak és üzemi tanácsoknak, hanem a partnermunkáltatóknak és a szakszervezeti tisztségviselőknek is. A szerzők — jól ügyelve az arányokra — be-tekintést nyújtanak a piacgazdaságokban működő üzemi tanácsok sajátosságaiba, mint-

egy tükörképét adva a harmadik fejezetben bemutatott magyar szabályozásnak. A kezdetekben nagy szükség lesz a könyv „forgatására”, hiszen hasznos tanácsokat ad az üzemi tanácsok munkájának megszervezésére, részletes ismereteket nyújt az érdekegyeztetés folyamatairól. Mindemellett a könyv alapokat adhat a vállalatgazdasági ismeretekhez és a felhasználó egy kötetben lelheti meg a munkavállalók számára legfontosabb jogszabályokat.

A legfontosabb részének mégis azokat a fejezeteket tekintjük, melyekről eddig nem szoltunk, és melyek talán a többi kézikönyvnél hasznosabbá, alkalmazhatóbbá teszik a kiadványt. Tulajdonképpen ezért is ajánljuk olvasóinknak ezt a könyvet. E fejezetekben szólnak a szerzők azokról a fontos kérdésekről, amiknek ismerete nél-

kül a létrejövő üzemi tanácsok kezdetben nem, vagy csak komoly nehézségek árán tudnak működni. Részletes ismeretekre lehet szert tenni a konfliktusok kialakulásáról, sajátosságairól és azok megoldási lehetőségeiről.

Hasznos segédeszközt jelent bármely szervezet, illetve azok képviselői, tisztségviselői részére a könyvnek az a fejezete, melyben a tárgyalási technikákat (kezdve attól, hogy kik, milyen felhatalmazással tárgyaljanak, egészen a tárgyalási stílusokon, kultúrákon keresztül a különböző szituációkig) és a testületek működésének sajátosságait mutatja be.

Reméljük, hogy e pár sorral sikerült az érdeklődést felkeltenünk, és ezzel további segítséget nyújtani azoknak, akiket a munkavállalók képviselőikre felhatalmaznak.

— eco —

AZ ÜZEMI TANÁCS:

funkciója és működése

Az üzemi tanács törvényben biztosított jogosítványai révén a vállalati vezetés része, részt vesz a döntéshozatalban, ugyanakkor a munkavállalók képviselőiből áll. Ez a tulajdonsága teszi alkalmassá arra a szerepre, hogy a vállalatirányítási folyamatban, a gazdasági döntésekben képviselje, érvényesítse a munkavállalók szempontjait.

Amint azt az előző számban bemutattuk, az üzemi tanács és a szakszervezet egymást kiegészítő funkciókat lát el. Míg a szakszervezetek többé-kevésbé képesek akaratok kikényszerítésére a munkáltatóval szemben, addig az üzemi tanácsok nem rendelkeznek ilyen jogosítványokkal. Az utóbbi a munkáltató és a munkavállalók között megteremthető érdekegybeesésre alapozott munkabéke eszköze.

Éppen ezért a munkavállalók részvétele a vezetésben a *munkáltatónak is érdeke*. Ez módot ad arra, hogy közvetlenebb együttműködés valósuljon meg a vezetők és a beosztottak között. Ennek révén juthatnak olyan fontos információhoz, mely túlmutat a vezetők szempontján, és csökkentheti a tévedések lehetőségét a döntéshozatal során.

A menedzsereknek nagyobb a rálátásuk a folyamatokra, de nem nélkülözhetik azokat az információkat sem, amelyeket a részletekről közvetíthetnek az üzemi tanácsok. Különösen fontos ez a vezetőknek a munkavállalókat érintő döntések előtt, mert így döntésének kialakítása során figyelembe veheti dolgozóinak véleményét, érdekét, és ezzel megelőzheti a konfliktusokat.

A tanács feladatai

Az üzemi tanács a munkavállalók nevében vesz részt a vezetésben, és ez meghatározza, hogy a jogosítványokból fakadó feladatait hogyan lássa el.

A felgyorsult események által diktált döntéskényszerek reális veszélye lehet, hogy az üzemi tanács a véleményét saját tagjainak jó vagy rossz meglátása szerint alakítja ki. Ezt megelőzendően az üzemi tanácsnak olyan információs (és ellenőrzési) rendszer kialakítása a feladata, mely meggátolja a választóitól való függetlenedést.

Az üzemi tanács munkájának ellátásához számos információhoz jut a munkáltatótól. Ennek hasznosítása azonban nem lehet öncélú, a rendelkezésre álló gazdasági, pénzügyi adatok alapján köteles tájékoztatni a munkavállalókat a vállalat (egység) helyzetéről, az elképzelésekről, a várható változásokról. A tudatosan kialakított és működtetett információs rendszer adhat alapot ahhoz, hogy a belső egységek rugalmasabban alkalmazkodjanak a külső feltételek változásaihoz.

A Munka Törvénykönyve pontosan meghatározza az üzemi tanácsok jogait. Ám a hatékony működtetés során tevékenységüknek ezeken túl kell mutatniuk.

Az üzemi tanácsokat véleményezési jog illeti meg pl. az átszervezéssel és a személyügyi tervekkel kapcsolatban. Tevékenységük azonban nem merülhet ki abban, hogy a vezetés konkrét javaslatáról véleményt mondanak. A foglalkoztatási biztonság szerepének felértékelődése megköveteli, hogy az üzemi tanácsok részt vegyenek a hosszú távú elképzelések kidolgozásában, biztosítva az összhangot a foglalkoztatási és a képzési tervek között. Hasonló módon kell értelmezni a munkavédelmi szabályzattal kapcsolatos feladatokat. Részt kell vállalniuk a szabályok betartásának, a biztonsági berendezések alkalmazásának és a védőfelszerelések használhatóságának és használatának ellenőrzésében is. Az esetleges létszámleépítésekkel (legyen az akár óraszámcsökkentés) kapcsolatosan fontos feladata az üzemi tanácsnak, hogy vizsgálja annak indokoltságát, illetve elkerülhetőségét. Az előzőekben bemutatott információk alapján lehetőség van olyan megoldások kidolgozására, melyekkel mérsékelhető vagy elkerülhető a munkavállalók érdekeinek sérelme. Ez utóbbi két esetben különösen fontos a szakszervezetekkel való együttműködés, hiszen — mint már bemutattuk — a két szervezet saját jogosítványainak gyakorlásával egymást erősítheti.

A jóléti és szociális juttatások elosztása, az ilyen jellegű intézmények működtetésében való részvétel napi feladatot jelent az üzemi tanács tagjainak. A különböző juttatások, segélyek, üdülés- és sporttámogatások odaítélése akkor is komoly időt igénylő feladat, ha a keretösszegek és az elosztás elvei a kollektív szerződésben, illetve annak függelékében szabályozva vannak.

Nem lehet célunk a feladatok teljes körű bemutatása, mert azokat jelentős mértékben az üzemi tanács szintje, a partner munkáltatói jogok, a tagok felkészültsége, mentalitása stb. határozza meg. Ám általánosságban megfogalmazható, hogy az üzemi tanács mindent feladatának tekinthet, ami összefügg a munkavállalók munkaviszonyával, illetve érinti azok gazdasági, szociális érdekeit.

A hatékony működés feltételei

Az üzemi tanácsok nem a hazai munkaviszonyokból — munkavállalói igényre — fejlődtek ki, hanem az európai fejlett piacgazdasági tapasztalatok alapján vezettük be. Ebből következően az a veszély, hogy tevékenységük a közömbösség, az ellenérzések miatt formálissá válik, esetleg elsorvad. Ezért fontos, hogy az első pillanattól kezdve képesek legyenek tevékenységüket megszervezni. A hatékony működés feltétele, hogy a választásokat követően „azonnal” alakítsák ki ügyrendjüket, szabályozzák a kapcsolatrendszerét, valamint teremtsék meg a működés feltételeit.

Az üzemi tanács ügyrendjére vonatkozó főbb szabályokat az Mt. is tartalmazza (59—61. §). Meghatározza a törvény, hogy a választást követően a tanácsnak 15 napon belül össze kell ülnie, és tagjai közül elnököt kell választania. Az elnökválasztás szabályaira azonban a törvény nem tér ki, de megfontolandó, hogy az érvényesség feltételeként a kétharmados jelenlétet határozzák meg, és a szavazatok titkosak legyenek. Értelemszerűen ugyanezt az eljárást érdemes követni a központi üzemi tanácsba delegálandó személy megválasztásánál is.

A továbbiakban az üléseket szükség szerint kell tartani, illetve minden esetben össze kell hívni, ha azt valamelyik tag vagy a munkáltató az ok megjelölésével kéri. Célszerűnek látszik azonban, hogy az üzemi tanács az ügyrendjében határozza meg az ülések rendszerességét, valamint azt is, milyen módon és gyakorisággal tart kapcsolatot választóival. Az időpont konkrét kijelölését nem árt egyeztetni a munkáltatóval, miután azokat munkaidőben lehet tartani.

A törvény nem rendelkezik róla, de az üléseket nem célszerű nyilvánosan tartani. Természetesen ez nem vonatkozik a meghívottakra és szükségesnek ítélt szakértőkre. Az üzemi tanács joga meghatározni azok körét, akiket rendszeresen, illetve a napirendtől függően meg kíván hívni.

Lényeges, hogy olyan ügyvitelt válasszanak ki, mely elősegíti a gyors ügyintézkést, hiszen az együtdöntési és véleményezési jog gyakorlása 15 napos határidőhöz van kötve. Az üzemi tanácsot, illetve tagjait titoktartási kötelezettség terheli. Ezért az iratkezelést úgy kell kialakítani, hogy a birtokukba jutott munkaanyagok, információk ne kerülhessenek illetéktelen kezekbe, nehogy sértsék a munkáltató gazdasági érdekeit, vagy a dolgozók személyiségi jogait.

Nem elegendő az ügyrendben szabályozni a munkáltatóval való kapcsolattartás módját. Sok kérdésben már a választások időszakában, de azt követően feltétlenül megállapodásra kell jutnia a munkáltatónak és az üzemi tanácsnak.

Az „üzemi megállapodás” az alábbiakra terjedjen ki:

- a működés feltételeinek és a költségek fedezésének a módjára,
- a munkaidő-kedvezményekre, az elnök díjazására, a tagok védelmére,
- a kapcsolatrendszerre, együttműködésre.

Túl azon, hogy az üzemi tanács tagjai — várhatóan — többségükben szakszervezeti tagok, illetve tisztségviselők is lesznek, érdemes a két szervezet együttműködését is megállapodásban rögzíteni.

— K. E. —

választások előkészítése

A jelölés és a választás lebonyolítására választási bizottságot kell létrehozni.

a) Létrehozója az üzemi tanács, illetve ennek hiányban a munkáltatónál *képviselettel rendelkező szakszervezetek*. Ez a törvényi feltétel, ha tetszik, felfogható kényszeregyezkedési, egyeztetési kötelezettségnek is. Ez lehet a megfelelő párbeszéd kezdete az üzemén belüli szakszervezetek között.

Vita lehet akörül, hogy mit jelent a képviselettel rendelkező szakszervezet: egy tag, vagy legalább három tagból álló alapszervezet kell-e hozzá. Miután a törvény nem határozza meg a jogértelmezés legegyszerűbb módját, a magyar nyelv szabályai szerinti értelmezést alapul véve, elméletileg *egy tag* is képviseletet jelent, annál is inkább, mert a törvényhely szakszervezetekről, vagyis eleve többről beszél. A képviselet értelmezéséhez a szakszervezet alapszabálya az irányadó.

b) A választási bizottság tagjai: a választásra jogosult munkavállalók közül kerülnek ki, olyanok, akik minél több munkatárs bizalmát élvezik és „nem baj”, ha szervezett dolgozók. Nem tagjai a bizottságnak: munkáltató és az üzemi tanácsi tagságra jelöltek.

c) A választási bizottság létszámát nem határozza meg a törvény. A létszám meghatározása lehet a szakszervezetek közötti megállapodás ösztönzője. *A bizottság létszámában mindenképpen meg kell állapodni.* Célszerű a számok meghatározásánál a feladatból kiindulni. Miután a jelölés és a választás törvényes rendjének megőrzéséről is gondoskodik, célszerű a szavazóhelyek számára figyelemmel a képviselettel rendelkező szakszervezetek tagsági támogatottsága arányában biztosítani részvételi lehetőséget.

A nem szervezett munkavállalók képviselőinek arányuknak megfelelően helyet kell kapniuk.

d) A bizottság létrehozásának ideje: legkésőbb a választást 8 héttel megelőzően.

e) A létrehozás módjáról (választás vagy delegálás) nem szól a törvény. A szakszervezeti képviselők esetében a legegyszerűbbnek a delegálás tűnik. A nem szervezett dolgozók esetében is alkalmazható a delegálás, de ezt célszerű, ha a szakszervezet szervezi.

Elképzelhető olyan megoldás is, mely szerint a képviselettel rendelkező szakszervezetek összeállítanak egy ajánlást, és ezt közlésezzik és kifogásolási időt határoznak meg. A kifogásolási idő letelte után a *választási bizottság megalakultnak tekintendő*. A választási bizottság mandátuma a következő út-választásig tart.

f) A választási bizottság megalakulása. A választási bizottságnak megválasztása után azonnal össze kell ülnie, és meg kell alakulnia. Ekkor választják meg a bizottsági elnököt is. *A választási bizottság többségi határozatokat (ötven százalék + egy fő) hoz, határozatképes, ha a bizottsági tagok fele jelen van.*

A bizottság elnöke mielőbb közölje a gazdasági vezetővel a választás előre látható napját, utaljon a munkáltató azon köte-

lezettségére, hogy a munkavállalók és a választók jegyzékét adja át (5 napos határidő). A bizottság határozza meg saját működési rendjét!

g) A választási bizottság tagjainak nem ad a törvény külön munkajogi védelmet, ezért *ajánlatos, hogy választott szakszervezeti tisztségviselőkből kerüljenek ki.* A törvény hallgat arról, hogy feladataik teljesítéséhez biztosítani kell a szükséges szabad időt, ezért is ajánlatos a szakszervezeti tisztségviselők jelölése, illetve a munkáltatóval külön megállapodás kötése.

h) A választási bizottság feladatai:

— A választásra jogosult, valamint a választható munkavállalók jegyzékét megállapítja és közlésezi.

— A vezetői munkakör összeállítására.

— Meghatározza a jelöltállítási határidőt, illetve a választás időpontját.

— Gondoskodik a jelölés és a választás törvényes rendjének megőrzéséről.

— A jelöltek listájának közléstétele a *választást megelőzően legalább három héttel.*

— Érvénytelen jelöltállítás esetén (ha kevesebb a jelölt, mint a megválasztható üzemi tanácstag) a jelölési időszak meghosszabbítása.

— A szavazólapok elkészítése.

— Gondoskodik a szavazás megszervezéséről és a szavazatszedő bizottság összeállításáról.

— A szavazóurna felbontása, a leadott szavazatok össze-számlálása.

— Megállapítja és közlésezi a választás eredményét, továbbá erről tájékoztatja a munkáltatót.

— A választásról jegyzőkönyvet készít.

— A munkáltatónál képviselettel rendelkező szakszervezetekkel közösen határoz a jelöléssel, a választás lebonyolításával, vagy az eredménnyel kapcsolatos vita esetén.

— Egész tevékenysége során a nyilvánosság biztosítása.

— A határidők, a jogszabályi előírások betartása.

A választás lebonyolítása a választási bizottság segítségével

Választási alapelvek

Egyenlő szavazójog: minden szavazat azonos súlyú.

Közvetlen szavazójog: a szavazásra jogosultak személyesen élnek szavazójogukkal. Nem megengedett, hogy a szavazót egy másik személyen keresztül képviseljék.

Titkos szavazójog: a választó döntésének titokban kell maradnia, még a választási bizottság előtt is.

A választás közzététele: a választási bizottság adjon információt arról, hogy:

- melyik munkahelyen kerül sor üzemi tanács választására,
- hány tagú üzemi tanácsot kell választani,
- hol tekinthető meg a választási jegyzék,
- meddig lehet a választási jegyzék ellen felszólalni,
- meddig lehet a jelöltajánlásokat begyűjteni,
- mikor és hol lesz a szavazás,

— hogyan történik a szavazat leadása.

A választásra jogosult, valamint a választható munkavállalók jegyzéke

Adatai:

- családi és utónév;
- a munkahelyre való belépés dátuma.

Ez a munkáltató által elkészített jegyzék az alapja a választói névjegyzéknek. A választók névjegyzékét úgy kell elhelyezni, hogy abba *minden* munkavállalónak lehetősége legyen beletekinteni, máskülönben nem gyakorolhatja a kifogásolási jogát.

A választási bizottság határozza meg a kifogás benyújtásának határidejét. A választási bizottság ellenőrzi az ellenvetéseket. Amennyiben ezek jogosak, köteles a választók jegyzékében a helyesbítést megtenni.

Választási jelölés (ajánlás)

Jelöltet állíthat:

- A munkáltatónál képviselettel rendelkező szakszervezet *tagjai közül* önállóan állíthat jelöltet.
- A választásra jogosult munkavállalók legalább tíz százaléka (vagy legalább 50, választásra jogosult munkavállaló).

A szakszervezet a jelöltállítás előkészítése során a megfelelő személyek kiválasztásánál:

- Vegye figyelembe, hogyan kívánja a jelölt, illetve az általa képviselt szakszervezet az összes munkavállaló érdekeit szolgálni.
- Vegye számba, milyen fő gondok vannak az illető munkahelyen, hogyan lehet ezeket rangsorolni, a megoldásra milyen javaslatok tehetők.
- Milyen szakmák, foglalkozási körök fordulnak elő a munkahelyen.

A jelöltállítás módja

- Írásba kell foglalni:
- vagy a szakszervezet,
- vagy a munkavállalók aláírásával;
- történhet gyűlésen, egyéni aláírásgyűjtéssel;
- arról nem szól a törvény, hogy a munkavállalók körében ki kezdeményezhet, tehát bármelyik munkavállaló (itt nem tesz különbséget beosztott és vezető munkavállaló között), akár önmagát javasolva is.
- A jelöltnek írásban kell nyilatkoznia a jelölés elfogadásáról.

A jelöltek megismertetése

A törvény szabad kezét ad; sem módot, sem eszközt, sem helyszínt nem jelöl meg, illetve nem tilt.

Az ismertetés módja lehet plakát, szórólap, gyűlés, beszélgetés. A választás előtt nincs kampánycsend. A *jelölőlistát* a választási bizottság állítja össze. *Határideje: a választást megelőzően 3 héttel.*

A jelölőlisták kifüggesztésekor ügyelni kell arra, hogy azt minden választásra jogosult munkavállaló megtekinthesse. A jelölőlista akkor tehető közzé, ha a jelöltállítás érvényes volt, vagyis ha a jelöltek száma legalább az üzemi tanácsba választható tagok számát eléri. A törvény a listára kerülő jelöltek számát nem korlátozza.

Meszlényi Ferenc
(Folytatás a következő számban.)

Lehetőség a privatizációban

Mikor e sorokat olvashatják, várhatóan már részvénytársasági formában működik a *Magyar Műsorszóró Vállalat*. Az átalakulásról már két éve döntés született, mégis csak napjainkban vált ez valósággá. Erről kérdeztem a vállalat vezérigazgató-helyettesét, *Andics Gábert*.

— Már a múlt évben szeretnénk volna megvalósítani a vállalat átalakítását, azonban mint minden államigazgatási irányítású vállalat esetében, ezt a minisztériumnak kellett volna indítania. Kértük az állásfoglalásukat, a vagyonértékelésre pedig felkértünk egy külső céget, az előkészítő munkálatokkal gyakorlatilag a múlt év közepére elkészültünk. Ezután hosszabb „parkolópálya” következett. Ennek jórészt a törvényi szabályozatlanságok voltak az okai. A kiegészített átalakulási terv benyújtása után nem várt, újabb akadály merült fel, nevezetesen a távközlési alaphálózat definiátlansága. A sors fintora, hogy mire a minisztérium állást foglalt arról, hogy vállalatunk nem rendelkezik az e kategóriába tartozó tulajdonnal, addigra a törvényi akadályok is elhárultak. Közben a vagyonértékelés vált elavulttá, amiért is ezt meg kellett ismételtni.

— *Ez jelentős idővesztés volt, és gondolom többletköltséget is.*

— Végül is a vagyonügynökség elfogadta, hogy csak kiegészítő értékelést végezzünk. Ennek benyújtása után az ÁVÜ belső szakapparátusa már tárgyalta a vállalat átalakítását, és várhatóan az igazgatói tanács is jóváhagyja azt.

— *Mit jelent az átalakítás, hiszen nem volt gazdaságos, hogyan lehet ezen a helyzeten változtatni?*

— Az elmúlt évtizedekben monopolhelyzetben volt a posta, és ezen belül a műsorszórás is, azonban ugyanilyen monopolhelyzetben volt a minket igénybe vevő két felhasználó is, és érthető okokból a piacon az utóbbi kettő az állami tulajdonú rádió és a tévé volt erősebb pozícióban. Ez tulajdonképpen meghatározta, hogy a műsorszórás díja messze alatta maradjon a reálisnak. A hiányzó forrásokat más csatornákon természetesen többé-kevésbé megkaptuk, részben postán belüli keresztfinanszírozás, részben közvetlen állami beruházási támogatás formájában. A keresztfinanszírozás lehetősége a szétválással megszűnt, a közvetlen állami támogatás szintén megszűnőfélben van, s ez utóbbi nem is illik bele a piacgazdasági modellbe. A működés költségeit a konyhában az edényes szekrény középső polcán, a kis rádió notákat közvetít: „...édesanyám fehér fejkenődobban, cipőt dagaszt fűzfá tekenőben...”

— *És a dolgozók?*

— Az átalakulással egyidejűleg szeretnénk volna rendezni a dolgozói tulajdon kérdését is. Három változatot is kidolgoztunk arra, hogy miként lehet dolgozóinkat vagyonrészhez juttatni. Felmértük az igényeket is, 92 százalékuk jelezte írásban részvényvásárlási szándékát. Sajnos, a döntés meghozásakor még nem volt meg a törvény, és az ÁVÜ belső utasításokra hivatkozva elutasította javaslatunkat. Ez nem jelenti azt, hogy a dolgozók nem részesülnek a vagyonból, csak későbbre tolódik ennek a lehetősége.

— *Az átalakuláskor a teljes vagyont felosztják, így a dolgozók csak esetleges tőkeemelés során juthatnak részvényekhez. Van ennek realitása?*

— Ez tulajdonképpen két kérdés. Tőkeemelés, tehát külső tőke bevonása nélkül az átalakításnak nem lenne értelme. Azonban dolgozóinkat mindenféleképpen még a tőkeemelés előtt kívánjuk tulajdonhoz juttatni.

— A külső források bevonásának szükségességéről egy kicsit bővebben kell szólnom. Mint az infrastrukturális szolgáltatók nagy része, úgy vállalatunk is tökehiánnyal küzd. Ez a szolgáltatások színvonalán nem látszik. Ha a képen „műszaki hiba” felirat látható, akkor mi ezt a jelet kapjuk a stúdióból. Akkor vagyunk mi a hibásak, ha éppen semmit sem lehet látni. Ez azonban 10 000 műsorpercből mindössze 2-3 percet tesz ki. Tehát szolgáltatásunk európai színvonalú, de ez rendkívül költségigényes. Jelenlegi helyzetünk pedig hosszabb távon nem tartható fenn, hiszen beruházási forrásunk alig van, és a rádióműsor-sugárzási eszközeink 70 százaléka, a tévéadók 40 százaléka idősebb 15 évesnél. A gondokat csak tetézi, hogy sok adóink már az átadás pillanatában sem volt korszerű. (URH-adóinkat rövid időn belül mind le kellene cserélnünk.) A korszerűsítéshez pedig tőkére van szükségünk. Külső tőkét viszont csak akkor tudunk bevonni, ha a vállalat jóvelmezőségi pozícióit is sikerül megváltoztatni, és megfelelő osztalékot tudunk fizetni.

— *A műsorszórás nálunk sohasem volt gazdaságos, hogyan lehet ezen a helyzeten változtatni?*

— A Kaszás házaspár ül az asztal mellett, előttük sárga abroszon kenyér, dobozban Rama, s a fehér bögrében gőzölgő tea. Az őszhajú, vékony arcú *Kaszás János* tágra nyílt szemmel nézi a reggeli enni-valót, s nemtetszőn jobbra-balra billegeti a fejét. Sőhaj, s a szálamira gondol: ami nincs. Másra kell a pénz. Kezébe veszi a teásbögrét és kóstolgatja. Édes. Bólint. Aztán eszeget...

Kaszásné karcsú, kontyos asszonyság, látja embere mozgolódását, s halkan nyugtatja: „Jánosom, nálunk rosszabb helyzetű emberek is vannak. A munkanélküliek és az otthontalanok. Már többször mondtam. Mondom is. Én továbbra is bizakodom! Néhány év és...”

Kaszás János egyenesbe ül, kezével legyint, és emelt hangon mondja: „Bizakodni? Hm. Hetvenfelé, hazafelé.” Odébb teszi a teásbögrét, s aztán a kávéat iszogatja. Később föláll, s lépeget az ajtó felé.

— Jánosom, légy szíves, a bojler alatt gyűjtsd meg a gázt! Máris mosogatunk.

Az asztalról szedi le az edényeket. Nézi a kávéfőzőt. Csó-

segeit az árbevételből kell fedezni. Tehát nekünk is változtatnunk kell. Számításaink szerint kb. 17 százalékos eszköz-arányos nyereséget kell elérnünk ahhoz, hogy az adózás után mintegy 10 százalékos osztalékot tudjunk fizetni, ami már elfogadható mérték a külső befektetőnek. A jelenlegi nyereségünk azonban ennek csak az 1/7-e. Az áttöréshez, a piacot jelenleg korlátozó falak ledöntéséhez égető szükség van a távközlési, a frekvencia- és a sokat vitatott médiatörvényre.

— *A közszolgálati médiák a piaci árat jórészt a költségvetésből kapott támogatásokból tudják csak fedezni. El tudja-e, illetve el akarja-e viselni ezt a terhet a korántsem stabil költségvetés?*

— Készítettünk egy tanulmányt, amennyiben lehetőségünk lesz a műsorszórás árát a reális szintre emelni, és a moratórium feloldása után a program-szolgáltatás 1/3-os teljesítmény-felfutást elérni, akkor gazdaságosak lehetünk. Ez a költségvetésre nem jelent többletkiadást. Ennek révén vállalatunknál olyan nyereség képződik,

amelyből a visszaáramló adó és az osztalék a közszolgálati médiák többletterheit ellensúlyozhatja. Ennél is fontosabb azonban, hogy ha egy vállalat prosperálva működik, akkor a részvények értéke is növekszik, és ez további jövedelmet jelent a fő részvényeseknek.

— *Laikusként úgy látom, mintha a vállalat az utóbbi időben elszalasztott volna egy-két nagy lehetőséget. Gondolok itt a rádiótelefonra és a kábeltelevíziózásra. Meg tudja-e őrizni így a vállalat a pozícióját az éleződő piaci versenyben?*

— Véleményem szerint igen. A távközlés és az adatátvitel területén még számtalan lehetőség van, korántsem telítődött ez a piac. A kábeltelevíziózással kapcsolatos felvetésekről azt kell mondanom, hogy amikor ezek indultak, akkor a vezetékes átviteltechnikában még nem volt olyan tapasztalatunk, hogy erre vállalkozhattunk volna. Hasonló problémákkal kellett volna megküzdenünk, mint amilyeneket a különböző társaságok működésében tapasztalhatnak az e rendszerbe bekapcsolt tévénezők. Ez nekünk óhatatlanul presztizsvesztést okozott volna, mi pedig a panaszmentes, tökéletes szolgáltatásra törekszünk.

K. E.



A konyhában az edényes szekrény középső polcán, a kis rádió notákat közvetít: „...édesanyám fehér fejkenődobban, cipőt dagaszt fűzfá tekenőben...”

A Kaszás házaspár ül az asztal mellett, előttük sárga abroszon kenyér, dobozban Rama, s a fehér bögrében gőzölgő tea. Az őszhajú, vékony arcú *Kaszás János* tágra nyílt szemmel nézi a reggeli enni-valót, s nemtetszőn jobbra-balra billegeti a fejét. Sőhaj, s a szálamira gondol: ami nincs. Másra kell a pénz. Kezébe veszi a teásbögrét és kóstolgatja. Édes. Bólint. Aztán eszeget...

Kaszásné karcsú, kontyos asszonyság, látja embere mozgolódását, s halkan nyugtatja: „Jánosom, nálunk rosszabb helyzetű emberek is vannak. A munkanélküliek és az otthontalanok. Már többször mondtam. Mondom is. Én továbbra is bizakodom! Néhány év és...”

Kaszás János egyenesbe ül, kezével legyint, és emelt hangon mondja: „Bizakodni? Hm. Hetvenfelé, hazafelé.” Odébb teszi a teásbögrét, s aztán a kávéat iszogatja. Később föláll, s lépeget az ajtó felé.

— Jánosom, légy szíves, a bojler alatt gyűjtsd meg a gázt! Máris mosogatunk.

Az asztalról szedi le az edényeket. Nézi a kávéfőzőt. Csó-

válja a fejét, és emelt hangon mondja: „Megint csak a felét adta ki. Meg kell javíttatni. Vidd el Jánosom!”

Kaszás törölgeti az edényeket. Asszonya szavára bólint, s azon gondolkodik, hogy hol látott kávéfőző-javítót? Eszébe jut, a Jászai Mari téren. Tehát odamegy. Nagyon jól Leadja a kávéfőzőt javításra. Aztán elmegy a közeli Csillagok utcájába, és megnézi az ismerős házakat. Harmincegy évig nap mint nap erre kézbesített. Hét éve, hogy befejezte, de a kellemes emlékek mindmáig élnek benne: a mosolygós arcok, s a kedves meleg szavak... Mikor a Csillagok utcájában jár, szívében vidámság lobog és notázik...

Kaszás János kezében tartja ruhásszatyorról lépeget a Váci úton a Nyugati pályaudvar felé. Azt gondolja: gyalog megy. Errefelé sok a sétáló ember. Kaszás János húzódik a járda széle felé, és nézegeti a telefonfülkéket. Mint nyugdíjas évekig ellenőrizte az utcai telefonfülkéket, s a kíváncsiság még mocorog benne.

A Margit híd előtt a Szent István körútról Kaszás jobbra fordul, s megy a Jászai Mari térre. Lassítja a lépéseit, s figyelgi a kirakatokat. Már látja is az üzletet. Megáll, nézi a táblát: Nyitás tizenegykor. Karórája nézi: még ötven perc. Addig sétál. Merre is menjen? Topog, s nézelődik.

Még soka A gros

Az új grosso rendszert 1992. október 28-án és 29-én *Kálmán Sándor*, a HÍRKER igazgatója mutatta be a kiadók vezetőinek, szakembereinek. Olvasóink közül bizonyára sokan nem tudják, mi az a grosso. Nos, ez a szó szakmai kifejezés, német szavak összevont rövidítése, amely a német hírlap-nagykereskedelmi módszer-rendszer elnevezése.

A posta vezetői már a rendszerváltás előtt látták, hogy át kell alakítani a sajtóterjesztés rendszerét, ha meg akarnak maradni a piacon. Ezért amikor Németországban jártak a hírlapterjesztési osztály munkatársai, *Kálmán Sándor*, az akkori csoportvezető és *Dubinyiné Lénárd Margit* osztályvezető, az ottani terjesztési módszert is tanulmányozták. Ezután hamarosan tárgyalásokat kezdtek a német féllel a grosso adaptálásáról, majd megvásárolták azt. Tudni kell, hogy a németországi terjesztési piac szereplői a kiadók, a nagykereskedők és az árusok. Az árusok többnyire magánvállalkozók, a nagykereskedők egy-egy kijelölt területen kizárólagos terjesztési joggal rendelkező vállalkozók. A nagykereskedő a területén minden, hírlappal kapcsolatos feladatot ellát, ugyanakkor köteles garantálni, hogy minden kiadó lapjait az igényeknek megfelelően terjeszti.

E rendszert Magyarországon eddig Budapesten az Orczy téren építették ki. 300 millió forintba került. *Kálmán Sándor* elmondta, hogy 1992-ben 1,1 milliárd lapot vett, illetve vesz át a posta; fele előfizetői, fele áruspéldány.

Megtudtuk, hogy az Orczy tér átalakítása 1991 őszén indult. Az első időszak volt a tanulódó, akkor kezdtek megismereni a számítógépes programot, és igyekeztek a HÍRKER szervezetét is hozzáigazítani a grosso szervezethez. Az első jelentős esemény a grosso megvalósításában a színeslap-feldolgozás új technológia szerinti megteremtése volt. Először az asztalok elé helyezték futószalagon, gépsorokon dolgoztak, de még a régi szisztema szerint készített cimanya-

gok alapján. A következő lépésben már nagy számítógéppel állították elő a címnyagot, tehát árushelyenként a fedőlapot, a gépkocsik részére pedig az átadójegyzéket. Közben ezzel párhuzamosan a nagy gépre vitték az adatokat, elkészítették a program tesztelését, betanították a dolgozókat. Jelenleg a napilap-feldolgozáshoz szükséges címnyagot is a nagy gépen állítják elő. Ennek alapján történik a napilap-feldolgozás — egyelőre még a kihelyezett feldolgozóhelyeken, de hamarosan minden lap feldolgozása itt, az Orczy téren lesz. Az építkezések, átalakítások már csaknem befejeződtek. A grosso már működik.

A HÍRKER szervezetének az átalakítását már korábban elkezdték, a grosso rendszeréhez igazodóan. Meghatározták, melyek azok a kulcsfontosságú munkahelyek, ahol minőségi cserékre van szükség. E munkaköröket pályáztatták, alkalmassági vizsgálatnak vetették alá a postásokat. A pályázók nagy része már munkába is állt. A remittendafeldolgozás Orczy térre való beköltöztetése is napirenden van. Sőt *Kálmán Sándor* már a működő részt is bemutatta. November végén véglegesen átköltöztetik a Dandár utca 23-ból a teljes remittendafeldolgozást, kivéve azokat a napilap-remittendákat, amiket a kihelyezett napilapkiosztó helyeken dolgoznak fel. A tervek szerint a napilap-feldolgozás is az Orczy téren történik majd. Persze a napilap-feldolgozás behozatala nemcsak a HÍRKER-től függ, hanem attól is, hogy a kiadókkal miképpen tudnak együttműködni.

Megkérdeztem *Papp Istvántól*, a HÍRKER terjesztési osztályvezetőjétől: a grosso bevezetésével jobb lesz-e a hírlap-terjesztés Budapesten?

Már jobb — válaszolta. Nem lehet, hogy a két év alatt befektetett 300 millió ne térüljön meg.

Bulla Sándort, a HÍRKER értékesítési igazgatóját is megkérdeztem. A grosso rendszer mennyire ültethető át Magyarországra? Elmondta, vannak eltérések a pénzügyi, a számvite-

Találkozás

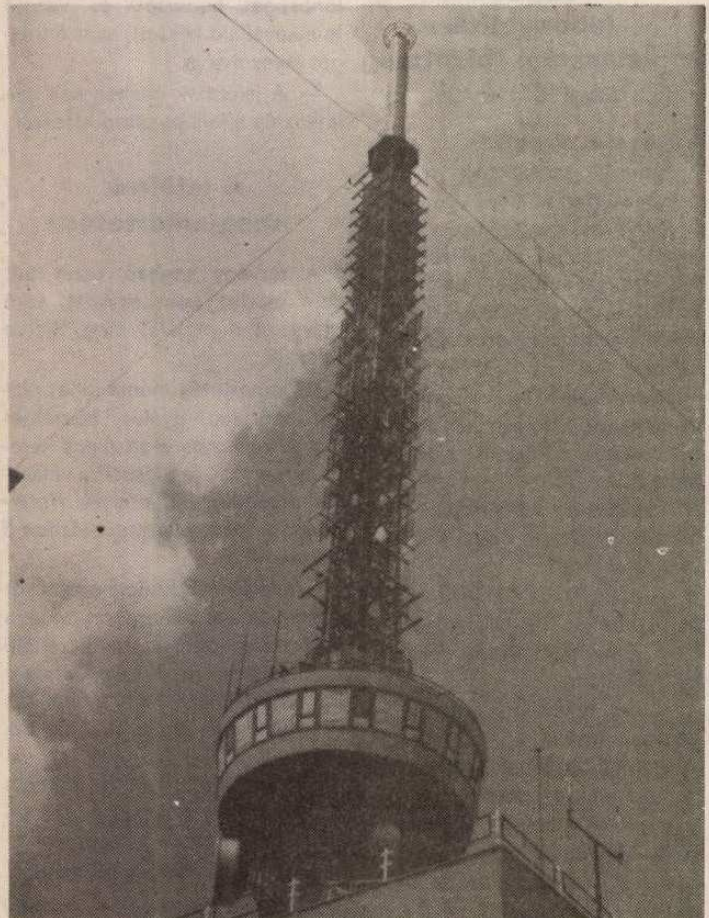
Közel, a másik üzlet előtt ismerős hölgyet lát. Szemét tágra nyitja és nézi: a Pölöskeiné... a negyvenegy, harmadik emelet... Nagyon megváltozott. Az — akkori — őszes haja most vörös. És a vékony, karcsú alakja molett... Amikor elment Svédországba a lányához, azt mondta: két hónapig ott lesz. Aztán másfél év is elmúlt, s nem jött... Tovább nézi. És a következő pillanatban találkozik a tekintetük. A hölgy összecsapja a tenyerét, lépked Kaszásához, és vidám hangon üdvözlö: „Jó napot, kedves postás úr. Örülök, hogy látom. Mikor hazajöttem, nap mint nap vártam, de nem jött. Később a szomszédom mondta, hogy nyugdíjba ment...”

Kaszás János jó érzéssel hallgatja a hölgy kedves szavait. S azt gondolja: megkérdezi Pölöskeiné lányát, Pannikát... Magas, erős testű férfi lép a hölgy mellé, és Kaszásra néz. A vörös hajú asszonyság a mellette álló férfira tekint, és jó kedvvel mondja neki: „Péter nézd, ő az a postás, akiről... A kedves postásom.”

A magas férfi somolyogva bólingat, majd a kezét nyújtja, és hangosan mondja a nevét: „Kisari Péter”. Kaszás is bemutatkozik. A hölgy megfogja a férfi kezét, és svéd nyelven beszél neki. S az mosolyogva bólingat. A vörös hajú hölgy nevet, néz Kaszásra, és mondja neki: „Mi férj és feleség tisztelettel meghívjuk Önt, kedves postás úr, a közeli Szamovár presszóba. S majd ott elmesélem, hogy miképpen hozott össze bennünket a sors.”

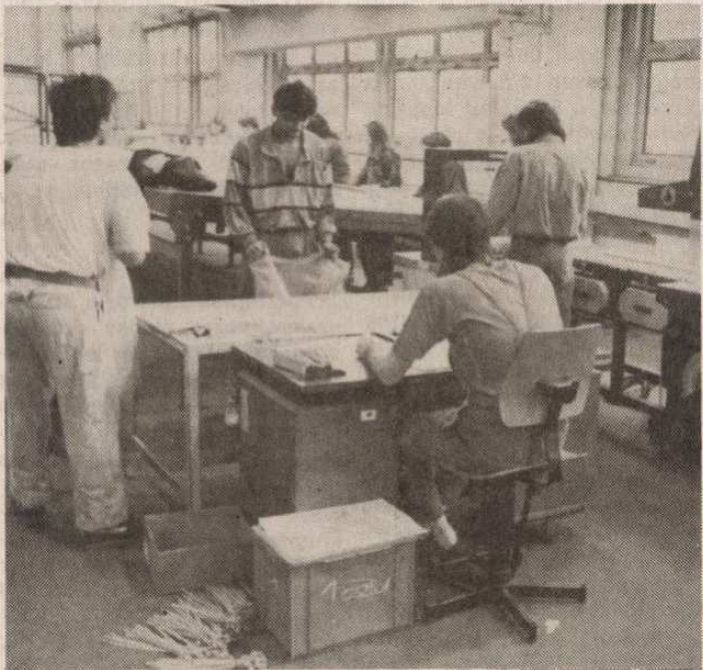
Kaszás derűs ábrázattal bólint. Aztán elmennek a Pozsonyi út felé. A járókelő emberek között csak egymás után tudnak előre haladni. Ütközben Kaszás lelkében ébrednek az emlékek. Ezt az asszonyt évekig gyötörte a bánat. A férje súlyos betegsége, s a halála... Aztán az egyetlen lánya, Pannika, a barátjával Svédországban maradt. Mikor hozta neki a levelet, mindig potyogtak a könnyei. Most pedig szinte sugárzik belőle a boldogság. Vajon mi történhetett?

A kávéházban, a belső helyiségben a második asztal mellé leülnek. Kisari Péter Kaszásra néz, és kérdezi: „Milyen italt szabad?” S az gondolkodás nélkül feleli: „Csak feketekávé!”



ell tanulni

ár működik



li, szabályozásbeli ügyekben, de a terjesztés rendszere, a kereskedelem és az üzletpolitika, a kiskereskedőkkel való foglalkozás módszerei bevezethetők. A grosso rendszer lényege, hogy az újság áru. Most végre a postánál is az. A postának azonban két év alatt kellett bevezetnie a grossót, míg Németországban szerves fejlődés útján több mint ötven év alatt alakult ki. A hazai bevezetésnél még vannak gondok bőven: például a németeknél megvan a nyomdatechnikai feltételek; ott mindig biztos, hogy egy lapnak ugyanannyi a súlya. Nálunk bizony előfordul, hogy két szállítás lapjai nem azonos súlyúak. A németek egy évre előre meg tudják tervezni, melyik napon, milyen újságot hova küldjenek ki, mert olyan pontos nyomdai és számítástechnikai rendszerük van.

Amikor megkérdeztem, hogyan hat a grosso rendszer a kiskereskedők munkájára, Bulla úr azt válaszolta, hogy a kiskereskedő joggal várja el, hogy lapjányait kielégítsék. A standard lapok esetében pedig azt, hogy az utánrendelés is lehetséges legyen. Sajnos, azonban a kiskereskedők munkastílusa máról holnapra nem változik meg, hiszen a hírlapárusok nagy része még nem kereskedő. A hatszáz vállalkozó már

megízlelte, mit jelent naponta megküzdeni a vevőért, de a postásoknak még sokat kell tanulniuk.

A kiadók munkájára is hatással lesz a grosso, ugyanis az új rendszer a lapterjesztést egyenletesebbé teszi. Ez pontos, fegyelmezett munkát igényel, hiszen, ha például 1200 áruhelyen csak egy napilapot veszünk figyelembe, ez évente több mint 300 megjelenés. Ez egyetlen napilap esetében 1200-szor 300. A postának pedig 400 kiadóval több mint 600 kiadványra van szerződése, amelyet országosan 1272 hírlappavilonban és 82 hírlapüzletben forgalmaznak. Naponta átlag 16-féle napilap és 33 színeslap jelenik meg. Ezt a mennyiséget manuálisan nyilvántartani, kezelni képtelenség. A nagy számítógép rengeteg munkát vesz le a postások válláról. Az új rendszer a kiadóknak is pontos, rendszeres elszámolást tud adni.

Végül Bulla Sándor azt is elmondta, hogy most megvalósul régi álma: huszonöt éve vár arra, hogy valóban megreformálják a hírlapterjesztést Magyarországon. Most végre olyan rendszert hozott létre a posta, amely alapjaiban javítja meg a sajtóterjesztési munkát.

Udvarhelyi András

Már az év végi ünnepeket idézi elem *Csombok László* író-asztala a rajta levő tucatnyi karácsonyi ajándékkatalógus címlapján látható szépen díszített fenyőfákkal. Az asztallal szembeni tévékészüléken pedig műsor megy, persze nem játékfilm, hanem ipari adás, csomaghalmozatoknak a szállítószalagon. Lehet, hogy furcsa, de a két dolog szorosan összefügg. Hogy miért, arra választ kapunk a Mozgóposta, Csomagfeldolgozó és Vámközüvetítő Üzem vezetőjétől.

Nem akarunk sokat markolni és keveset fogni, ezért az üzem sokirányú tevékenységéből — nyolc osztálya közül — egyet ragadunk csak ki, a csomagfeldolgozást.

— Nagyon kevesen tudják, hogy mi történik a csomagfeldolgozás és -kiszállítás között, pedig ez a háttértevékenység igen lényeges — mondja az a szakember, aki biztosan a legjobb ismerője ennek a területnek, ugyanis érettségi után, 1967-ben itt kezdett mozgópostás-ként, végigjárva a ranglétrát. Hét éve üzemvezető: Mamája azért szülte, hogy itt dolgozhasson — mondja nevetve, ugyanis édesapját követte ide.

El kell még mondanom, hogy Laci fia, aki nemrég szerelt le a katonaságtól, mozgópostás, Zoli pedig a postaforgalmi szakközépben negyedikes, s alig várja, hogy beállhasson dolgozni. Csombok Lászlóból valami különleges sugárzás árad, aminek köze van a szakmáshoz, de jóval több annál, és úgy látszik, ez átragad a fiaira is. Még valamit. Beszélgetésünk során végig nagyon élveztem izes stílusát, természetes humorát, találó irodalmi idézeteket. Egyet mindjárt ide, az élre iktatok, s mindenki oda illeszti, ahova akarja. A *nagyidai cigányokban* Arany János mindig érvényes gondolata: „Ket-



A bűvös szám:

Hárommillió csomag?

tős úton halad az emberi élet, az egyik a gyakorlat, a másik az elmélet...

No, de nem portrét írok, hanem interjút készítek, vissza kell hát zökkennem a szakmai régiókba.

— Hosszú évek óta vezeték statisztikát a tömeges csomagfelvétel alakulásáról — tesz elem egy műanyag huzattal védett kimutatást. — 1981 volt az utolsó olyan esztendő, amikor az előző időszakhoz viszonyítva növekedés volt, 2 millió 057 ezer csomagot vettünk fel. Folyamatos csökkenés következett 1990-ig. Ekkor volt a mélypont, 1 millió 264 ezer felvett csomaggal.

— És akkor jött a fordulat?

— Igen. A már korábban létező egy-két csomagküldő cég mellett újabban sora jelent meg a piacon, melyek robbanásszerűen fellendítették a csomagforgalmat. Tavaly például az utolsó negyedévben annyi csomagot vettünk fel, mint háromnegyed év alatt összesen. 1992-ben azt a célt tűztük magunk elé, hogy elérjük a 81-es szintet. Nos, ezt október 5-ig sikerült teljesítenünk. Ha megindul a karácsonyi forgalom, elérhetjük a bűvös hárommillió darabszámot.

— Önmagától született ez a forgalomnövekedés? Vagy ezért valamit tenniük is kell?

— Nem vártuk tétlenül. Tavaly májusban létrehoztam egy öttagú marketingcsoportot, munkájuk már benne van az idei eredményekben. Az igazgatóság úgy ítélte meg, hogy szükség van erre a tevékeny-

ségre, de átkeresztelve üzleti csoportnak nevezték el, és a közvetlen irányításom alól kivéve a forgalmi osztályhoz kapcsolólták. Mindegy, a lényeg az, hogy eredményesen dolgoznak.

— A Magyar Postának bizonyára nem mindegy, hogy ez az üzem mennyi pénzt tesz le az asztalra. De a meredek forgalomnövekedéssel párhuzamosan fejlődtek a feldolgozás feltételei is?

— A forgalomnövekedés örömteli, de rengeteg gondot is okoz. A csökkenés éveitől sok minden leépült, nagyon szerény technika segíti a manuális munkát. A szovjet gyártmányú csomagfeldolgozó gép tizenhat éves, már négy éve nullára íródott, de még mindig dolgozik, mivel nincs más. Ez a világ csodája. A szentlélek tartja össze. Ahogyan a levélfeldolgozáshoz korszerű gépet vásároltak, úgy a csomagfeldolgozásról is gondoskodni kéne. Úgy tudom, a Magyar Posta illetékes vezetői komolyan foglalkoznak a vásárlás gondolatával. Remélem, jövőre valósággá válik.

— Szintén a technikához tartozik a vonalkódos rendszer (diszkont áruházakból ismerhetjük) bevezetésének szükségessége. Egyetlen példa a közelmúltból: hét kamion érkezett Hollandiából, 14 ezer csomaggal. Egy feladó, 14 ezer címzett. Iszonyatos papírmunkát igényelt. A vonalkódos rendszer gyors, pontos felvételt biztosítana, és gyors számítógépes feldolgozást.

— Izzgatja a fantáziámat az iparítévé-rendszer. Hogyan sikerült erre szert tenni?

— Nagy harccal — nevet az üzemvezető. Már tíz éve megvan. A csomagfeldolgozás ellenőrzésében, irányításában nagy a szerepe. A 360 méter hosszú szállítószalag különböző pontjain 16 kamera figyeli a munkát, négy helyen vehető. A diszpécserközpontban egyszerre négy helyszínt tudnak szemmel tartani. Szükség esetén közbeavatkozhatnak, a szalagot azonnal le tudják állítani. Talán ennek is köszönhető, hogy az ötödére csökkent a balesetek száma. Tolvajt is fogott már a kamera.

— Egy friss, jó hírem is van, el ne kiabáljam! Novemberben megérkezik a bélyegzőgép. A múltkor itt volt nálam valaki, és megkérdezte: „A titkárnő hagymát vág?” Nem — mondtam — bélyeg. Egy a párna, egy a számla, illetve szállítólevél... Húszezer utánvételes

felvételnél hatvanezer leütés! A gép egy óra alatt 20 ezer leütést végez! És megszabadít ettől a lélekölő kényszer munkától.

— A korszerű technika hiánya az emberekre rak nagy terhet. Hogyan bírják, hogyan viselik?

— Az osztályon van néhány megszálott, tizenöt-húsz éve húzzák az igát, a fluktuáció pedig 45 százalékos. Ez utóbbi réteg gyakran cserélődik. Pesti fiatalok számára nem vonzó ez a munka, és főleg nem a fizetség. A kezdő bruttó alappér 12 ezer forint, műszakpótlékkal is csak 16-17 ezer. Főváros környéki ingázókat kapunk csak ezért a pénzért. Az osztály tagjainak 95 százaléka ilyen. Kérésükre vettünk be egy olyan munkarendet, hogy 16 óra munka, 32 óra szabad. A szakszervezet azért egyezett bele az ilyen hosszú műszakba, mert munkacsúcsok vannak, közöttük pár órát pihenni is lehet. Ez azonban már a múlt. A forgalom jelentős növekedésével állandósult a csomagok érkezése, tehát a rakodás is, így eltűntek azok az időszakok, amikor kicsit szusszanni lehetett. Márpedig 16 órán keresztül egyforma intenzitású munkát sem elvárni, sem kibírni nem lehet. Ismét foglalkozunk tehát azzal, hogyan is kellene a munkarendet megváltoztatni. Ez azonban a 22-es csapdaja. Az igazi megoldást az automata feldolgozó-gép jelentheti. Ennek kezelése már kvalifikáltabb embereket igényel és vonz, talán akkor a bérek is a helyükre kerülnek. Hórukk munka persze azért marad.

— Ha megoldódik a mi gondunk, az csak a „kenyér első szelete” lesz, mert a fő probléma a csomagkézbesítés területén van. Néhány dolog: a 3200 hivatalból csak 135-ben van csomag házhoz kézbesítése. A csomagforgalom tízéves folyamatos leépülésével csökkent a gépkocsipark, a kézbesítők száma, a raktározási lehetőség. A csomagküldő szolgálatok utánvételes csomagokat adnak fel, ezek kiosztása, kézbesítése, elszámolása rendkívül sok munkával jár.

A csomagkézbesítés helyzete külön téma. Erre majd vizsgatérünk lapunkban.

— Búcsúkérdés: hogyan készült fel a karácsonyi csúcsgorgalomra?

— Eddig minden évben sikerült feldolgoznunk és kiszállítanunk december 24-ig az összes csomagot. Mivel a tömeges csomagfelvétel mögött a csomagküldő cégek vannak, azt kértük tőlük, hogy december 16-ig adják postára karácsonyi küldeményeiket, így látnuk biztosítottak a továbbítást. Azért már csak drukkolhatunk, hogy az időjárás fogadjon kegyeibe bennünket.

Bánhidi Éva

A hölgy nevet, és emelt hangon mondja: „Annak idején néha én is kináltam likőrral vagy valami mással, de soha egy kortyot sem.”

Kaszás fejét jobbra-balra mozgatja, s halkan válaszol: „Munka közben soha egy kortyot sem. Néha ünnepen esetleg egy pohár édes valamit.”

Csakhamar melléjük lép a pincér. Kisari Péter tekintetét ráemeli, s mondja neki: „Kérünk három kávét tejszínnel!” Kis ideig csendben ülnek. Majd a hölgy kezét az ölébe teszi, néz Kaszásra és emlékezik.

— Hűvös, ködös keddi nap a postásom megállt az ajtó előtt, csengetett és főnhangon mondta: Csókolom! Megjött az útleve! Szavaira testemet előntötte a melegség, és a szívem olyan erősen dobogott, hogy még köszönetre sem volt erőm. Ezt máig is róstellom. Az útlevelet szorítottam a mellemhez, és támolyogtam befelé a szobába. Álltam az ablak előtt, s néztem föl az égre, és befelé fohászkodtam: Uram, Atyám köszönöm neked, hogy megsegítettél! Nemsokára láthatom az egyetlen lányomat...

— Pannikám és az István vejem kedvesen vártak. És az otthonukban szinte dédelgették. Igazán jól éreztem magam náluk. Olyannyira, hogy Pestre csak néha gondoltam. Reggel a lányom és a vejem dolgozni

mentek. A vejem arra kért: ha csengetnek ne nyissak ajtót, s maradjak csendben. Sokáig szót is fogadtam. Csendben rendeztettem a lakást. Aztán főztem. Egy nap a konyhában a mosogató fölött sűrűltam a tepsiket, s közben megszólalt a lakás csengője. Annnyira benne voltam a munkában, hogy a szólás tilalmát elfelejtettem, és kikiabáltam: Ki az? Tenyerem gyorsan a számra tettem. Ámde azonnal jött a válasz, és pedig magyarul: Postás vagyok! A magyar szavak hallatára mindjárt enyhült a szorongásom, és kérdeztem: Mit hozott? És a postás válaszolta: Pölöskei Imrénének Budapestről ajánlott levelet. Ezek után ajtót nyitottam. Tekintetünk találkozott, és a postás bájos mosolya azonnal kiengesztelte a nyugtalan-ságom. Kitértam az ajtót és behívtam a lakásba...

Kisari Péter közelebb húzódik asszonyához, öleli s puszigatja, és meleg hangon mondja neki: „Drága Anyuskám, igazán boldog vagyok, hogy veled élhetek! Kérem az Istent, hogy sokáig! Még nagyon sokáig.”

Kaszás János igazul s mozgolódik. Nagyon várja, hogy a hölgy folytassa. Az ember kedves szavára az asszony csillogó szemmel bólingat, fogja a kezét s szorítja. Majd nagy lélegzetet

vesz, aztán ismerkedésük további történetét meséli.

— Átvetttem az ajánlott levelet. Mikor visszaadtam a ceruzát, a postás kihúzta magát, fejét előre hajtotta és bemutatkozott. Megfogta a kezem és pusztított rá. Ezek után helytől kináltam, s az előszobában leültem. Elmondtam neki, hogy Budapestről jöttem. A lányom és a vejem vendége vagyok. Szóba hoztam a pesti otthonom is. Egy keveset mondtam az életemről... Péter is szóba fakadt. Kezdte a Garai utcával. Ott született. Sokat játszott a Városligetben. Aztán később azt is elmondta: ezerkilencszázharmencötben a szüleivel Svédországba vándoroltak. Akkor tízéves volt. Ismerősök lettünk, s ezután a Kisari postás mindennap csengetett. Leültünk és beszélgettünk. Az életünkről is... Péter is özvegy volt.

— Aztán jött az a felejthetetlen szép nap. Kisari postás csengetett, én ajtót nyitottam. Lépkedett befelé, s közben a válláról levette a kézbesítőkát, és az asztal mellé tette. Aztán megfordult, rám nézett és mosolyogva, kedves hangon mondta: „Annuska, kérem magától, legyen a feleségem!” Szavai után szívem kellemes melegségben dobogott. Gondolkodás nélkül azonnal válaszoltam: a felesége leszek.

Főnhangon folytatja:

— Május nyolcadikán ünnepeltük házasságunk hatodik évfordulóját. Most, hogy Péter is nyugdíjas lett, úgy határoztunk, hogy végleg hazajövünk. Haza Magyarországra, Budapestre.”

Kaszás János föláll, össze-csapja a tenyerét, és így kiált fel:

— Pincér!

Tágra nyílt szemmel néz Kisari, és ezt mondja neki:

— Igazán kellemes élettörténet! Erre inni kell! Én egy pohár édes martinit. Önöknek mit szabad?

Kisariné mosolyogva néz emberére. Az bólint, és hangosan válaszolja: „Mi is édes martinit kérünk!”

Csakhamar a pincér leteszi a poharakat a vendégek elé. Kisari Péter a közelebbi a kezébe veszi, s föláll, Kaszásra néz, és mosolyogva mondja neki: „Szervusz, magyar postás! Adj a listén, hogy még sokszor találkozzunk!”

Kaszás János nyújtja a pohárát koccintásra, és jó kedvvel mondja: „Szervusz, kedves svéd postás! Úgy legyen, ahogy mondtad — tekintetét a hölgyre teszi és köszönti — Csókolom a kezét. Egészségünkkel!” Poharukat fölemelik és jóízűen isszák a fehér, édes martinit.

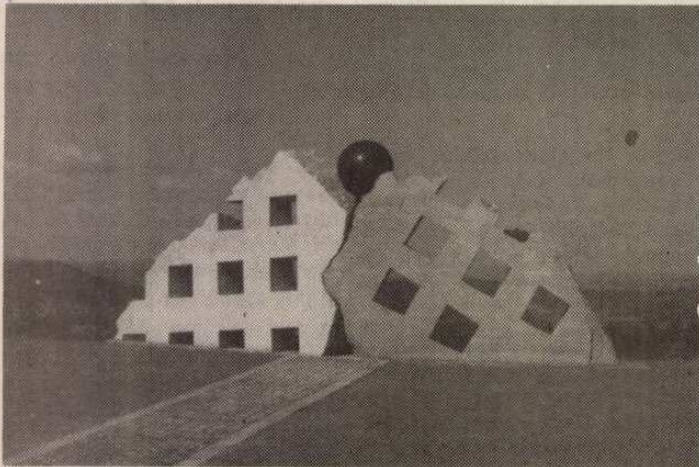
P. Kovács János



POSTAI ÉS HÍRKÖZLÉSI DOLGOZÓK LAPJA
A Postai és Hírközlési Dolgozók Szakszervezeti Szövetségének lapja
Szerkesztőség: Budapest XIV., Cházár András u. 13. 1146
Postacím: Budapest, Postafiók 14. 1406
MNB 218-98330-4116
Felelős szerkesztő: VEÉGH ÁDÁM
Tervező szerkesztő: MEZŐFI LÁSZLÓ
Telefon: 142-8777
Kiadja a Postai és Hírközlési Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége
Budapest XIV., Cházár András u. 13. 1146
Levél cím: Budapest, Postafiók 14. 1406
Felelős kiadó: LÁZÁR ANDRÁS mb. elnök
Előfizetési díj egy évre: 36 Ft
92-0717. Szikra Lapnyomda, Budapest
Felelős vezető: DR. CSÖNDES ZOLTÁN vezérigazgató
ISSN 0866-1766

1 2 4 8 16 * * *

(Zárójelben mondom)



A recski emlékmű

Egy éve sincs annak, hogy *Horn Gyula* újságunknak adott nyilatkozatában a kormány mérhetetlen arroganciájáról beszélt, egy olyan cselekvésről, mely mindenféle ellenvéleményt a földre taposni igyekszik.

Véleményem szerint az akkori arrogancia angyalok hárfakisérettel előadott békeszózata volt ahhoz képest, mint az október 23-ai forradalom kapcsán történtek egyesek szerinti értékelése, s a történetek magyarázata.

A dologban az a borzasztó, hogy valójában az 1956-os forradalomról már alig esik — esett — szó, majd mindenki egy alig két éve létező mundért véd, felelősségét toligatja, s olyan példákra — sőt a demokráciára — hivatkozik, melyekhez az égadta világon sincs semmi — közük — közünk.

Nem, mert például engem — s nyilván másokat is — nem érdekel, hogy *Kohl* kancellárt ki dobta meg tojással, az sem, hogy *Havel* elnökbe ki fojtotta belé a szót Pozsonyban. Ez az ő ügyük.

Az enyém — és a miénk — pedig az, hogy egy hivatalos állami ünnepen — nem pártgyűlésen — országunk első számú embere elmondhassa gondolatait. Mondja el, s ha nem tessék fütyülni, fújfolni és a jöfenebe küldeni. De ad-

dig, míg egy hangot sem szól, pestiesen szólva: leugatni, ropant ocsmány cselekvés.

És nem azért, mert megjárta a poklok útját, nem korábbi szenvedése miatt — nem volt egyedül —, hanem azért, mert mindezek ellenére olyan töretlen emberséget hordoz magában, melyre egyre nagyobb szükségünk van. Elkövet politikai hibákat? „Illetéktelenül” véleményt nyilvánít?

Többek véleménye szerint — és ez az enyém is — inkább ő tegye, mint egyik-másik, egyre hiteltelenebb miniszterünk, „személyiségünk”, aki „okos” nyilatkozásával politikai botrányosorozatot indít el a világban. Erre is volt már egynéhány példa. Igaz ezért nem Parlamentünk terén fütyülnek, legfeljebb külföldön rúgnak fenékebe, ha magyarul megszólalok.

Erről viszont *Göncz Árpád* igazán nem tehet... Hozzáteszem, én sem...

* * *

Arról viszont igen, hogy október 23-án délután öt órakor az egykori recski internálótábor kerestem fel, mely mostanság egy csodálatos emlékművel, s egy pocsek állapotú odavezető úttal „büszkélkedhet”.

Úgy gondoltam, ha már a hétvégét a környéken töltöm, a magam módján ennyi tisztele-

tet és megbecsülést adhatok azoknak, kik hosszú éveket „töltöttek” itt. Úgy gondoltam, emlékező koszorúk, virágok látványa fogad majd, de alaposan tévedtem.

Írdd és mondd; egy koszorút találtam a mátraderecskei fiatalok tisztelgéseként, s egy virágcsokrot, melyet egy egykori internált Parádón üdülő barátja helyezett el. Pár percet álltunk némán, s akkor a nyitva hagyott autórádiókban felhangzott a Kossuth tér füttyszava, fújfolása.

1992. október 23-án délután 17 órakor Budapesttől alig 150 kilométerre, hazánkban. Életemben én még így nem szegyltem magam, és se holnap, se ezután ilyen érzésből nem kérek. De elvetélt magyarázkodást sem.

* * *

Október 24-én kora reggel hollókői szállásunkból kilépve az élelmiszerboltoska előtt kenyérre váró fekete ruhás palóc asszonyok is az előző napi eseményeket tárgyalják.

Felháborodva és elítélendően. S ebben van valami félelmesen egyszerű és egyszerre érthetetlen tény. Bizonyos emberek, politikusok a népre hivatkoznak, akkor, mikor — egyre jobban úgy tűnik — halvány sejtésük sincs az országban élők hangulatáról, véleményéről. Félreértés ne essék, nem bizonyos rétegek megunt és ismert nyavalygásaira gondolok. Természetesen ilyen is létezik, s azt is tudom, a televízió feltalálása óta nem lehet inkognitóban járó Mátyást királyt játszani, de azok a tanácsadók, kik ismeretlenül a háttérben dolgoznak, bekukkanthatnának néha az élet sűrűjébe. S ha van bátorságuk, beszámolhatnának egy-két olyan dologról, melytől az össznépi nagymagyar boldogságra hivatkozók úgy esnének hanyatt, mint a veszélyhelyzetű, félelemrészét fel fogni képtelen üveges tót.

* * *

S ha már az esetlegesen elvárható józan gondolkodásról esett szó ez idáig, hadd említsek meg egy ebbe a kategóriába tartozó emberpárt Hollókőről. *Kovács Pálról és feleségéről* van szó. Kovács Pálról, aki egy személyben (?) gondnoka az ottani postamúzeumnak, s korábbi tevékenységét említve 28 éven át tanácselnöke a falunak. Alig múlt 62 éves, s már most oly méltánytalan nyugdíjjal „rendelkezik”, hogy még a józanul gondolkozó ember is elborzadna az összeg hallatán. S ebben teljesen lényegtelen, hogy egykoron köménymaglevesen, krumplin táplálta „erővel” húztak fel egy kicsinyke szoba-konyhás házat, s mostanra sem tekinthetők javakban dűskálódóknak; teszik, amit kell — derűvel, lehet néha káromkodva; de töretlenül.

Számomra ők és a hasonlóak jelentik azt a minden gondon és bajon felülemelkedő életformát, mely hittel tölthet el egy országjáró újságíró, alkalmi csüggedőt.

Azt viszont visszautasítom, sőt kikérem magamnak, hogy presztízsszavak, mások verejtékes munkáját, szenvedéseit kisajátító senkiházi magyarázak nekem — nekünk —, hol lakik az Úristen. Azt hiszem, én tudom, de nem azért, mert csoda nagy eszem van, s azért sem, mert égő csipkebokorban, mint egykoron Mózesnek, megjelent előttem. A dolog ennél sokkal egyszerűbb... Egyszerű? Egyszerű, mert a józan észnek előbb vagy utóbb felül kell kerekednie. Ha ebben nem hinnék, az első útszéli körtefára akasztanám fel magam. Esetleg akárcs, de ez már technikai kérdés...

— veégh —

Szakszervezeti házunk tája

Rászorultság szerint... A rászorultság elve... Gyakori szóhasználatunk az érdekvédelemben. De ki a rászorult? A szegény? A létminimum alatt élő? Az egyedül élő, beteg ember? A nagycsaládos? Valamennyien a felsoroltak közül? Vagy mindannyian e kettészakadó társadalomban, kivéve a gazdagodó felső réteget? Ki és minek alapján állapítja meg a rászorultságot? A jövedelem alapján? De hát mint tudjuk, sokféle jövedelem van. Mert például rászorult lehet az is, akinek magasabb a nyugdíja, de háromszor operálták, amputálták a lábát, állandó gyógyszerzésre szorul.

Ezek a kérdések a parlamentben is felvetődtek, legutóbb a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló törvényjavaslat kapcsán. A rászorultság meghatározásának nehézségei okán a képviselők egymással is vitatkoztak, mint-hogy megoldhatatlannak ítélték a jövedelmek mérését. A rászorultság megállapításánál tág teret van a szubjektivitásnak. Rádásul van, aki nem kér segítyt, jöllehet rászorulna, mások meg akkor s annyiszor is követelik, amikor és ahányszor indokolt és lehetséges lenne.

A rászorultakat azonban segítenünk kell. Lehetőségeink és szociális lelkiismeretünk, igazságérzetünk szerint.

* * *

Megadóztatni a családi pótlékot? Ki hallott már ilyen képtelenséget? — mordult fel egy bizalmi azon a tanácskozáson, ahol ez szóba került. És próbálta indokolni is megrökönyödését, ellenvéleményét.

— A családi pótlék megadóztatásával a kormány átlépné a megengedett határokat. Ezzel egy szakszervezeti tisztségviselő nem érthet egyet, mert érdekvédelmi szempontból nézve, tisztességes alapállásból ítéelve, a józan ész szerint nem lehet megadóztatni a családi pótlékot. Szakmailag lehet ugyan mellette érvelni, de az érdekvédők számára ez akkor is elfogadhatatlan.

* * *

Tiltakozunk a nők nyugdíjkorhatárának felemelése ellen! Ez volt a leggyakrabban elhangzó mondat az MSZOSZ női választmánya által szervezett nagygyűlésen, amelyen *Pusztai Erzsébet*, a Népjelölési Minisztérium államtitkára is részt vett és felszólalt. A kormányzat képviselője kemény hangon, nagy felkészültséggel, tárgyyszerűen és csavarpontossággal ismertette — gyakori morgással, meg-megújuló felhőrdülésekkel és hangos ellenérzésekkel kísérve — a nők nyugdíjkorhatárának felemeléséről, a magzati élet védelméről, a szociális ellátásról szóló törvénytervezetet.

A komor hangulat, a heves szóváltásokkal tarkított légkör akkor enyhült ironikus nevetéssé, amikor az egyik felszólaló, *Pulay Gyula* népjelölési államtitkár idézte, aki a televízióban azt mondta: neki olyan információi vannak, hogy a nők tovább akarnak dolgozni. Ehhez képest nem volt hozzászóló, aki — női társai véleményét tolmácsolva — ne ilyeneket hangoztatott volna: felmérték-e igazából a nők egészségi állapotát? Tisztességes-e ma, ilyen foglalkoztatási helyzetben továbbdolgozásra ösztönözni a nőket? Olcsó megoldás ilyen módon csökkenteni a társadalombiztosítás hiányát. Hajtsák be a tartozásokat, szüntessék meg a fekete munkát...

* * *

Szükség van-e ennyi szakszervezetre Magyarországon? A közszolgálati fiatalok országos találkozásán tartott szakszervezeti fórumon ezt a jól célzott kérdést tette fel egyik ifjú aktivista a jelenlévő konföderációk — MSZOSZ, Liga, SZEF, ÉSZT vezető tisztségviselőinek.

Milyen válaszokat kapott az érdeklődő? Olyat, hogy nincs szükség ennyi szakszervezeti tömörülésre. Abban egybeugyan mellette érvelni, de az érdekvédők számára ez akkor is elfogadhatatlan.

rációra van valóságos igény. Ezt majd az idő dönti el. Valószínű nem egy lesz, de nem annyi, mint napjainkban. A jelenlegi szakszervezeti struktúra nem végleges. Még alakul, formálódik. Az prognosztizálható, hogy az atomizálódás után átfordulnak a folyamatok az integrálódás irányába. A szakszervezetek közötti választások után már okosabbak lehetünk.

* * *

Paszternák László, a vasasszakszervezet elnöke érdekes dolgokat mesélt a legutóbbi sajtótájékoztatóján amerikai, kanadai utazásának tapasztalatairól. Elmondta, hogy az említett országokban keményen politizálnak a szakszervezetek. Az USA vasasszakszervezetének kongresszusán például nagy teret kapott az a témakör, hogy miért kell elfordulni Bush elnöktől és hogyan kell támogatni Clintont.

A kanadai kollégáknak egyértelmű, szoros politikai kapcsolataik vannak a törvényhozásban olyan képviselőkkel, akik megjelenítik a munkavállalók érdekeit. Inycsiklandozó kanadai jelzés az is, hogy ott mindenki fizeti a szakszervezeti tagdíjat. Ha 50 százalék +1 fő aláírja a belépési nyilatkozatot, akkor mindenkitől automatikusan levonják a tagdíj összegét. Ismétlem: nem önkéntes a fizetés, hanem a munkahelyen levonják a tagdíjat. A munkaadók abban érdekeltek, hogy nagy létszámú, erős szakszervezetek legyenek a szociális partnereik.

Üzenet értékű információ az is, hogy mind az USA-ban, mind Kanadában (miként Ausztriában és Németországban is) az egységes szakszervezeti mozgalom koncepcióját vallják, s ezt a gyakorlatot támogatják. Értelmezésük szerint a pluralizmus nem azt jelenti, hogy a szakszervezet szétszór, atomizált legyen, mert csak az egységes mozgalomban van meg a hatékony érdekvédelemhez szükséges szervezett erő.

Kárpáti Sándor

Makói vizit

Van egy olyan érzésem, ha egy általános iskolás gyereket megkérdeznék, miről ismert Vécse, rávágja: a káposztáról, Kalocsa: paprika, Makó: hagyma.

Így tudtam én is, aztán a makói piacon járva rádöbentem, hogy a hagyomány és a valóság nem azonos fogalom. Hagyma ott ugyanis csak elvétve található, határaink túlvégéről érkezett áru annál több.

Az 1929-ben épített postahivatal viszont áll, sőt mi több; azt hiszem egyik büszkeségünk között tarthatjuk számon. „Fazonja” van külsőleg, belsőleg egyaránt.

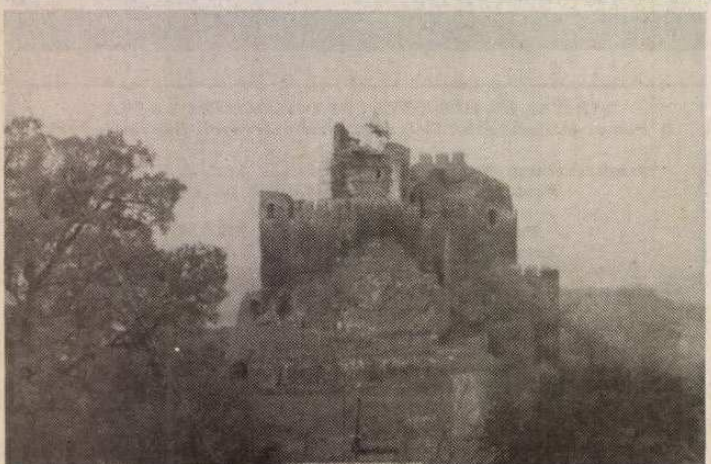
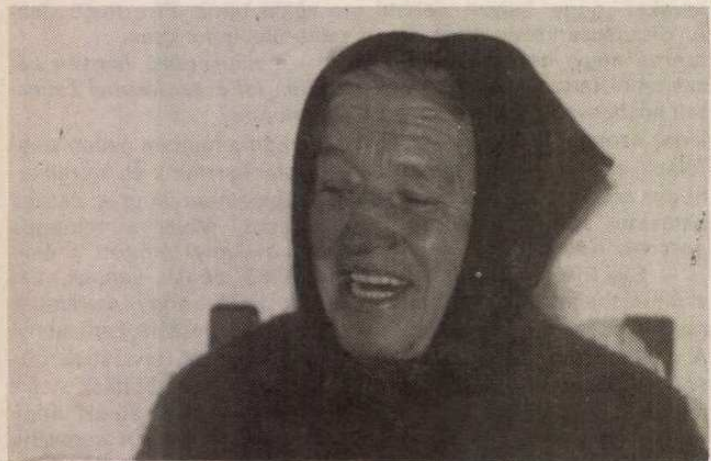
S ebben alighanem szerepe van *Purger István* hivatalvezetőnek is, aki a három éve történt tatarozásba alaposan bele-szólt, olyannyira, hogy a felvett terem jelenlegi képe is az ő elképzeléseit dicséri. Egyszerre mutatós és praktikus. Erdemtelen lenne viszont nem említeni a szegedi igazgatóság tervezőirodájának, illetve a CSOMÉP-nek a nevét, mint hatékony közreműködőket.

S hogy milyen az élet a makói hivatalban?

Úgy tűnt, nyugodt és kiegyensúlyozott, s ez az egyre dültebb életünkben csöppet sem elhanyagolható körülmény. *Purger István*, aki 18 kör-

zeti hivatal gondját is viseli, eredetileg irodalmár szeretett volna lenni. Mára ebből csak az irodalom szeretete maradt, és gyermekeinek gyözködése, hogy minél többet olvassanak. Ez pedig nem mindig sikerül, s megállapítjuk, ebben mindketten azonos cipőben járunk. Beszélgetésünk során azt is megtudom — bár ez talán nem is számít újdonságnak —, a környéket rendkívül szorgalmas nép lakja, s a postai forgalom nem mutat visszaesést, remélhetően a jövőben sem. A hivatalhoz négy rendszeres helyettes tartozik, ami az új munkatörvénykönyvben megemelt szabadságok kiadásának a „gondjait” is megoldhatóvá teszi.

— v. —



Hozzászólás Karola egy perceséhez	
A TIT-nek, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulatnak van egy havonta megjelenő VALÓSÁG című folyóirata. A szabadságon lévő egyik munkatárs helyett, már nem először, engem kértek fel a lap cikkeinek korrigálására. Egyik ámulatból a másikba estem, mert a cikkek jelentős része zsúfolásig volt idegen — a nem szakember előtt merőben érthetetlen — szavakkal. Több mint 65 szót írtam ki, megkeresve az idegen szavak szótárában magyar megfelelőiket. Kilencven százalékuknak megvolt a tömör, egy szóval kifejezhető magyar jelentése. Volt egy részük, amiket csak több szóval lehetett volna magyarul leírni, ezeknél nem háborogtam. A folyóirat megolvasása és visszavitele után írtam egy levelet <i>Lázár István</i> főszerkesztőnek, elküldtem neki a lapban szereplő idegen szavak névsorát magyar megfelelőikkal, valamint a mi lapunk 4-5 számából Karola 1 percesét, javasolva, hogy ilyen nyelv-művelő cikke szinte minden újságban, napi-, heti-, havilapban, folyóiratban — a Valóságban is! — szükség volna. Nagyon hasznos lenne ezt, vagy hasonló című, de azonos tartalmú rovatot indítani. Ha válasz érkezik, ismertetni fogom szerkesztőinkkel, olvasóinkkal. Most pedig felsorolom a Valóság októberi számából kiírt idegen szavakat és magyar megfelelőiket.	
Idegen, nem kívánatos szavak	Helyes magyar kifejezésük, jelentésük
akreditál	diplomátát egy külföldi hatalomnál való képvisellel megbíz, meghitelez, hitelt nyújt vkinek, hitelesít, igazol; embertelen; érvelés, érvek felsorakoztatása; költségvetés; meghatároz, körülír; fegyelem, fegyelmezettség; egyenetlenség, meghasonlás, lényegbeli különbség; következtető, okoskodó; vita, eszmecsere, tanácskozás; durva, nyers, erős hatású (szer), csattanós, kézzelfogható (érv); az eklekticizmus híve, követője; egyenértékű, megfelelő; egyes árucikkek kiviteli tilalma, kereskedelmi zárlat; a tapasztalat embere; aki csak az érzékserveinek hisz; az empirizmus híve, követője; lepusztít, az erózió során lehord; kellemetlen fogalmak szépítése, enyhítése; bálványként, talizmánként tisztel; másfajta, másnemű, egymástól elütő; hézag, űr (orv.: nyílás, hasadék a testben); törvénytelen, jogosulatlan; érintetlen, sértetlen, feddhetetlen (?); befogadóképesség, cselekvőképesség; rendezetlen, zűrzavaros; okság, oksági elv; ügyfelek, vevők, megrendelők összessége; összetartás, a testek molekuláit összetartó erő; összetett, bonyolult, többféle szakma, tudományág eszközeit, eredményeit felhasználó, egyesített szemlélet; felfogásmód, nézőpont; az általános fogalmak valóságos létezésének tagadása, ezeknek önálló képzetekként elfogadása; egyveleg, halmaz; következetes, állhatatos; az anyag állapota, álladéka; korporáló(?) rendszer; kölcsönösség, kölcsönös összefüggés; javít, kijavít, helyesbit; törvényes, méltányos, jogos; határ, vég, határvonal; népmozgalom; törvényhatósági önkormányzattal rendelkező; városi, törvényhatósági; értelmetlenség, képtelenség, ostobaság; illetlen, aljas, szennyes; tájékozódás, állásfoglalás, irányzat; szerződés, egyezmény, megállapodás; részleges, egyoldalú, részrehajló; örökmozgó; lapos felület, terasz, program; többalakúság, sokalakúság; eljárás, folyamat, ügykezelés; (film)színházi vállalkozó; tervez, javasol, ajánl; fasiszta fajelmélet, tudománytalan elmélet, amely a különböző népek között magasabb- és alacsonyabbrendűeket különböztet meg; részlet, hányad; az elpusztult természeti környezet tudatos helyreállítása; fontosság, jelentőség; megszorítás, korlátozás; szörványos, esetenkénti; tartozik, vagy követel egyenleg; elválasztó, elkülönítő; jelentős, fontos; tipustani; szubj. filozófiai irányzat, amely az akaratot tekintni elsődlegesnek
	Török Lászlóné

A szentesi „postásfestő”

Katona Imréről ez idáig sok mindent hallottam, pár képét ismerem is, s bevallom, festői világa egy kicsit távol állt tőlem. Nem azért, mert bármiféle párhuzamot éreztem volna az általam mérhetetlenül utált szocreállal, de valahogy nem tudott felmelegíteni. Arra is figyelmeztettek, Katona Imrével nehéz dolgom lesz, mert nem áll szóba senkivel, mufurc és visszahúzódó.

Találkoztunk, s pár óvatos, kapacitáló mondat után olyan beszélgetésbe bonyolódtunk, mely talán még most is tartana, ha korlátlan szabadidővel rendelkeznék. Beszélgetésünket magnófelvétel is őrzi, melyet elválásunkkor Katona Imre „felejtse el” megjegyzéssel kísért.

Közre nem adom, de elfelejteni sem fogom, sőt letörölni sem. Hogy miért, ez legyen a kettőnk titka — bár nem tartalmaz semmi szenzációt. Talán csak annyit; olyan felvétel ez, melyet az újságíró azért őriz meg, mert véleménye szerint olyan őszinte és szemérmes emberi megnyilatkozásokat tartalmaz, melyeket nem árt elővenni alkalmanként. Főleg akkor, ha úgy érezzük, túlon túl okosok vagyunk.

Katona Imre képeiről, sajnos, nagyon keveset lehet szólni. Egyszerűen azért, mert látni kell őket, leírni lehetetlenség. Egy biztos: az általam látott húszegynéhány képből legalább ötöt habozás nélkül megvásárolnék, sőt büszke tulajdonosa lennék.

Katona Imre tud valamit; egy titkot, amit kevesen tudnak csak, de azok mind istenáldotta tehetségek.

S ettől a pillanattól teljesen mindegy, hogy postásként, műszerészként, vagy földet művelő parasztemberként élik, vagy éltek életüket. S ehhez még egy „is” szócskát is hozzátennék . . .

— V. Á. —

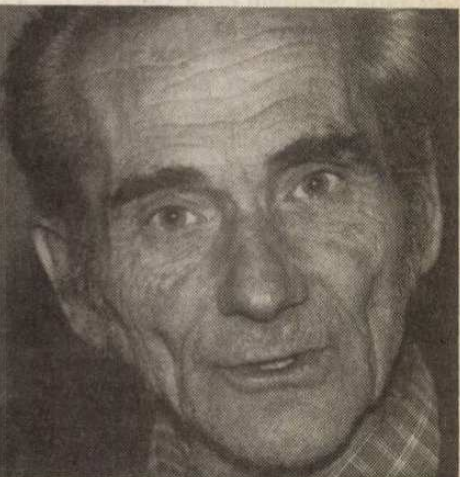
Lassúsági kerékpárverseny

A francia Toulouse város fel is derült az arca és eltávozt. A második versenyzőjelölt úgy gondolta, fel kellene keresni a rafinált angol üzletembert és tanácsot kérni tőle. Ennek is sügött valamit a fülébe, mire az nagyokat nevetve eltávozott. A harmadik kézbesítő ugyanígy járt el előző este, neki is sügött a fülébe valami érdekeset az angol. A többi versenyzőnek ez eszébe sem jutott.

A verseny napján nagy derűltéssel foglaltak helyet a nézők, s a versenyzők a startnál. Amikor eldőrdült a startpisztoly, több tucat versenyző igyekezett egyensúlyozni és egy centit sem előrehaladni kerékpárjával, de mindegyik eldőlt. A nézők nagy meglepetésére azonban három kézbesítő valószínűleg kilőtte magát a startvonalról, és kerékpárjuk pedálját a nyeregbe felállva „aposva” igyekezett a cél, a kézbesítendő hely felé. Mindhárom kézbesítő eleget tett a verseny követelményének, vagyis ők valóban lassúsági versenyben vettek részt. Ugyanis a versenyfeltételben az szerepelt, hogy aki a lassúsági versenyen később ér a levélküldeményével a célhoz, az a győztes.

Ők azonban a rajthoz állás előtt — az angol üzletember tanácsára — titokban kicserélték egymás levelét, és örületes iramban taposták kerékpárjukat, azért, hogy a saját levelük lemaradjon, s az később érjen a célba, míg ő a másik kézbesítő levelével mihamarabb beérjen, az övé pedig lemaradjon, és az övé pedig lemaradjon, és az övé pedig lemaradjon.

Az első versenyző előző este felkereste, elmondta neki a lassúsági kerékpárverseny módját. Aki a levelet később juttatja el a címzetthez, vagyis a célba, az 20 dekás aranygömböt nyer. Az üzletember sügött valamit a tanácsot kérő kézbesítő fülébe,



A PMK programajánlatából

December 4-én, 18—22 óráig, majd ezt követően minden hónap első péntekjén
PÉNTEK ESTI RANDEVÜ
— Táncest —
Bensőséges együttlétre, beszélgetésre, ismerkedésre, táncra várják az érdeklődőket. A táncesteken a Romwalter-band a húszas-ötvenes korosztály kedvenceit, az 50-es évektől napjainkig terjedő időszak örököző világlágereit játssza.
Belépődíj: 200 Ft, postás dolgozóknak és hozzátartozóiknak: 100 Ft
Asztalfoglalás: a 122-0800 telefonszámon.

December 5-én, szombaton 16 órakor:
JÖN A MIKULÁS!
Vendégünk, a Mikulás ajándékba hozza *Eszményi Viktória és Heilig Gábor* Tátika műsorát.
Belépődíj: 50 Ft.

December 17-én, csütörtökön 17 órakor az 1992. évi postás fotópályázat kiállításának ünnepélyes megnyitója.
A kiállítás december 24-ig tekinthető meg, hétköznapokon 10—18 óráig, hétvégén 10—17 óráig.

December 20-án, vasárnap 17 órakor:
Karácsonyi koncert
A Magyar Zongorás Trió előadásában.
Jegyek: 150 Ft-os, postás dolgozóknak és hozzátartozóiknak 100 Ft-os árban kaphatók.

Januárban induló tanfolyamok
Angol és német társalgáscentrikus *nyelvtanfolyamok* indulnak heti 1 x 4 órában, péntek délutánonként 16—19 óráig.
*
A kezdő és haladó szintű *társastánc* tanfolyamokra január 9-én 9.30—18 óráig lehet jelentkezni.
Foglalkozások: szombaton és vasárnap, csoportbeosztás szerint.
*
Január 11-én *dzsesszbalett* tanfolyam indul, az amerikai dzsesszbalett metódus és a pétervári klasszikus balett tananyaga szerint.
Foglalkozások: hétfőn és szerdán 16—18 óráig, csoportbeosztás szerint.
Az előadásokra jegyek elővételben kaphatók 8—22 óráig a PMK portáján.
A műsorokról, tanfolyamokról a 121-7334 telefonszámon lehet érdeklődni.

Vártól várig Kárpátalján

Hadd mondjam el, miért mentem vissza Kárpátaljára, ahol már két esztendeje megnéztem a látnivalók nagyrészét. Több oka van ennek. Az egyik: szeretek egyszer már látott helyekre újra visszamenni, a másik pedig: annyi a látnivaló Kárpátalján, hogy az ember még nyugodtan készülődhet egy harmadik útra. Nekem az a szerencse jutott osztályrészül, hogy megirhatom „*A történelmi Magyarország várai*” c. sorozatot, Szlovákia, Kárpátalja, Erdély, a Délvidék, Burgenland és persze a kis haza neves várait. Száz várra tervezem ezt a szép feladatot, s ebben az a legszébb, hogy olyan várról nem írok, amit nem láttam, ahol nem lettem volna, ahová fel nem autóztam vagy gyalogoltam az elmúlt harmincöt esztendőben. De két esztendővel ezelőtt nem láttam Husztot, Nevicét, Szerednyét és Nyaláb-várat, világos, hogy visszamentem az idén a már egyszer látott Munkács és Ungvár várának megtekintése mellett ezek meghódítására is.

Ungvár

A várhegy csodálatos napsütésben fogadott. A bazilikából, vagyis az újra visszakapott görög katolikus püspöki templomból kiáradt a szentmise és a muzsika csodálatos varázsa. Néhány száz méter és máris ott állunk az ungvári vár falai előtt. Erős, hatalmas várfalak védik ma is az erősséget, ami *Thaly Kálmán* leírása szerint valami csodálatos lehetett az 1709–10-es helyreállítás után, amikor fényben tűndökölt a várkastély. Igen, ez a jó szó rá: kastély vagy palota. Hogyan is ír Thaly? „Bercsényi... nagyúr lévén: megszokta rangjához mértén élni. Mint szép, deli, fiatal lovag, aranyos-ezüstös, drága díszruhákban, bársonyban, selyemben, nyusztprémes kötőökben, párdúcórösen, medélyos kalpagokkal járt; pompás, hatlovas hintókat, portai cafrangos dölceg paripákat, kopófalakat, egy sereg udvari szolgát: nemes apródokat, nyalka csatlósokat, cifra inasokat, szakácsokat, lovászokat, kocsisokat, fullajtárokat, pecéreket tartott... Ungvárott nyílt házat vitt, főúri szabad asztallal, melyhez — a gróf társaságkedvelő ember lévén — tódult a sok vendég: az ungi nemesség előkelőbbjei untalanul ott lakomáznak vala főispánjuk vendégszerető termeiben...”

Persze, hol van ez az élet ma már? Megyünk be a vártba, hogy megcsodáljuk a háromemeletes várkastély azóta sokszor átépített belső udvarát, de nini, a várárokból fekszik valami. Ide dobták ki a középkorban a gonosztevéket, a lefejezteteket, a gazembereket, a felnyégyeltet. Lenin szobra fekk a várárokból, a bejárat mellett. (Noha a szoboreltávolításban még Kárpátalja sem egységes, Nagyszőlősen még ezen a nyáron látható volt a főtéren a Lenin-szobor.)

A múzeum bezárva, a képtár sem látogatható. De az északeleti bástyákról felnyíló panoráma mindent felejtet. Az egyik mellvédre felírva: MÁRAMA-ROS, így, csupa nagybetűvel, előttünk a máramarosi bércek, s amott, nyugat felé pedig kívül a fák rengetegéből a nevickei vár. Még megnézzük a skanzen csodáit, s visszük magunkkal Ungvár látványát. Az ősi vár ma is morc, erős falainak képét, bástyáinak erejét.

Nevicke

Hogy milyen ez a sok évtizeden, sőt évszázadon Ungvár

mellékváranak tekintett nevickei vár? Fekvése csodálatos, kanyargós úton érjük el a fennsíkot, ahol üdülőszálló fogad, gondozott park (ami még *Ferenc József* ezüstlakodalmának emlékére épült egy tisztes erdőfőtanácsos, *Wagner Károly* kezdeményezésére). És máris a várban vagyunk, illetve a romlott s omlott falak előtt. A vár helyreállított tetőzetét beborozott, bevodkázott határőrök nem olyan régen leégették, úgy látszik, nem melegítette őket eléggé az alkohol. Meghallgatjuk a szép legendát Nevitszkáról (ez a név menyasszonyt jelent), a vár névadójáról, lenézünk az Ung csillogó vizére. Nevicke sose került a történelem sodrába, nem tapad hozzá a szép legendán kívül emlékeztetés haditett, viszont már a múlt század második felétől kezdve az ungváriak kedvelt kirándulóhelye volt és maradt mind a mai napig. Folytak az ásatások, talán még helyreállításra is futja az ungváriak zsebéből. Feljegyeztem emlékeim közé az itt hallott hírt, miszerint egy gazdag amerikai vállalkozó szívesen társulna azokkal, akikkel közösen feltárhathatná a Nevickét Ungvárral összekötő (s talán nem csak a legendák kódébe vesző) alagutat.

Nevickén talán emlékszoba is létesül, helyi múzeum, s a helyreállított tetőzet egy része messziről olyanná teszi majd a várat, hogy a távolról érkező méltán azt higgye: igazi vár trónol a hegy csúcsán. De így is szép ez a vár, romjaiban, múltjával és jelenével együtt.

Szerednye

A szóból kitetszik a *közép* szláv neve, bizony éppen a közepén van az Ungvár—Munkács közötti útnak. Vára romokban hever, hajdan templomos lovagok lakták, s nem is nagyon szabad vizsgálgatni az idevalókat, mert egy régi legenda szerint, mikor a falu férfilakossága a hadak útján járt, hát a templomos lovagok segítettek az asszonyokat, hogy ki ne haljon a falu népe, s legyenek, szülessenek továbbra is gyerekek. Később pálosok költöztek a faluba, azután jöttek a török idők. Kitérő bűvőhelyet jelentett a szerednyei szőlők pincerendszere (itt is van legenda arról, hogy a pincéket a falu központjával összekötötte egy alagút). Ma is jó bort termelnek, mondjam azt, újra, mert a gorbacsovi időkben a helyi potentátok kivágatták a gazdákkal a szőlőket. Persze hiába van a falu közel Ungvárhoz és Munkácshoz, mindkét helyen beregszászi borokat lehet csak kapni. Hogy hová viszik a jó szerednyei bort, lehetetlen volt kinyomozni.

Volt a város ura *Dobó István* és fia *Ferenc* is. A törökverő hős itt is van eltemetve. Sirján latin felirat. Magyarául így szól a háromsoros vers:

„Itt fedi sirja *Dobó Istvánt*, ki az egri falaktól

Visszaveré hajdan sok ezernyi hadát a töröknek,

S véle Magyarhon végveszedelmét messze elűzte!”

Most konzerválják a szerednyei vár romjait.

Itt is megbecsülik a múlt emlékét.

Munkács

A rabok vára. Bizony az. Oly sokan raboskodtak benne, hogy Petőfi ezt írta volt az Ütletek c. írásában Munkácsról:

„Beregszász, július 27. 1847. Ungvárról késő reggel indultam el, s délután értem Munkácsra. Mig kocsisom megkapatta lovait, én hirtelen megebédel-

tem, s siettem ki a statusbörtönné alakult várat megtekinteni, mely a várostól egy jó negyedóránnyira fekszik a róna közepén, egy magas, kerek dombon. A domb oldalán szőlőt termesztenek, nem szeretnék borából inni... azt gondolnám, hogy a rabok könnyét iszom. Fölmentem a várba, az udvarokat s egy pár szobát bejártam, de a börtönöket nem mutatták meg...”

S ki mindenki raboskodott itt? *Koháry István* füleki főkapitány, korának kitűnő költője, azután a még nagyobb, a Martinovics-pörben elítélt *Kazinczy Ferenc*, aki szépen le is jegyezte Fogságom naplójában a munkácsi történeteket.

Petőfi, ittjártában verset is írt *Lehel vezér* címmel. Így kezdődik a 20. versszak: „Negyven nap pihentek Munkács róna földjén. / Az időt ünnepi lakomákkal töltvén, / Kettős ünnep volt ez: halotti lakoma / Álomsért, s a haza keresztelő tora. / Negyvenegyedik nap amidőn megvirradt, / Ifjú Lehel ajkán a kúrtszó megriad...” — idézi fel Anonymust a költő, ki szerint negyven napig táboroztak a honfoglaló magyarok Munkácsnál.

S miért Munkács a vár és a város neve?

Idézzük újra Anonymust:

„Akkoron a hét fejedelmi személyek az erdőn átkelve megindulának Pannónia földjére és miután megérkezének, azon helyet, melyet legelsőnek elfoglaltanak Munkácsnak neveztek...”

Két éve jártam már itt, akkor csak csellel juthattunk be a várba, mert a lengyel restaurátorok szorgalmasan dolgoztak, és elmenetelük után mehettünk csak be csekélyke baksis lefizetése árán. Most már szabad a bejárás, a vár gyönyörűen újjalakul. Hírlik, hogy a magyar kormány is hozzájárul a restaurálásához (hazatértünk után nem sokkal Andrásfalvy miniszter úr éppen ez ügyben járt Kárpátalján), mert múzeum lesz a várban, tele magyar emlékekkel.

Nekem különös élmény volt e várban járni. Hiszen itt játszódik *A kaftános fejedelem* c., *Thököly Imréről* szóló regényem egy része.

Úgy búcsúztunk Munkáctól, hogy jó lenne visszajönni, amikor teljes fényességében, szépségében ragyog majd a vár.

Nyaláb-vár

Útközben, Huszt felé menet megálltunk egy gyönyörű helyen, ahonnan ráláttunk egy régi, szép, de igen omladozó várra. Ez volt Nyaláb-vár. Királyházánál találjuk ezt a legendás helyet. Melyik várhoz nem fűződik szép legenda? Persze, hogy itt is meghallgattuk az ide illőt, láttuk a Szépasszony dombját, melyet egy elrabolt és megölt, gyönyörű asszony emlékére hordtak össze sirja fölött a katonák a legendás időkben. *Mikéfi Bálint* a jó és *Nyaláb* a gonosz víté összecsapásának, szemérmes párviadalának következtében halt meg a világszép *Dobos Ilona*. Később rablólovagok vára lett. De volt, amikor muzsikaszó volt hangos. A Perényiek korában ideédesgették a vándorénekeseket, köztük korának leghíresebbjét, *Ilosvai Selymes Pétert*, ki arról nevezetes, hogy ő dolgozta fel először a Toldi-mondát, ennek nyomán írta meg évszázadokkal később *Arany János* a Toldi-trilógiát.

A vár alatti református templomban pedig emléktábla látható-olvasható e szöveggel: „E mellett a templom mellett emelkedő dombon állt a most már romokban heverő »Nyaláb-

vár» — melynek falai között fordította magyar nyelvre Pál apostol leveleit *Komjáthy Benedek*, az Úrnak 1532. esztendejében.”

HUSZT

Azért írom nagybetűvel e vár nevét, mert egyes kutatók szerint négy koronaváros kezdőbetűiből alakult ki a neve. Íme: *Hosszúmező, Visk, Sziget, Técső*. Összeolvastva Huszt.

Járt falain *Kölcsey*, meg is írta híres versét. Mi is mondtuk sorait: „Bús düledékeiden, Husztnak romvára, megállék; / Csend vala, felleg alól szállt fel az éjjeli hold, / Szél kele most, mint sir szele kél; s a csarnok elontott / Oszlopi közt lebegő rémalak inte felém. / És mond: Honfi, mit ér epedő kebel e romok ormán? / Régi kor árnya felé visszamerengeni mit ér? / Messze jövőddel komolyan vess öszve jelenkort; / Hass, alkoss, gyarapíts: s a haza fényre derül!”

Talán a legtöbb történelmi emlék a huszti várhoz tapad. Legenda, szerelem, várvívás, ostrom... Itt született *Szép Ernő*, itt van eltemetve *Petróczi Kata Szidónia* költő, műfordító és énekszerző.

És persze volt itt *Balassi Bálint*. Ugyan fogolyként került ide, de csakhamar tenni kezdte a szepet a várkapitány feleségének, *Hagymásky Kristófnának*, *Sanyiki Krisztinának*... És ahol Balassi udvarolt, ott vers is született. Az összegyűjtött versek kötetének 34. számú verse így szól: Christina nevére. És a versfőkből ez olvasható ki: Christinám. Nem idézem a verset, csak néhány sort belőle. Íme: „Bévelt szerelmiben, kívül mintha engem / ő ugyan idvőztött.” Vagy: „Bú szerző szerelmem már nem árthat nekem, / mert oltalma fejmenek.” Azután: „Fejemet, lelkemet, teljes életemet / ajánlottam s vallottam.”

Huszt volt a *Drágfyaké*, királyi birtok, ide záratta *Mátyás* anyai nagybátyját, *Szilágyi Mihályt*, később Erdély birtoka lett. Ellenállt a tatárok ostromának, később a török ostromolta. Sokszor járt itt *Rákóczi*, rendi gyűlést is tartottak falai között. 1766 júliusában villám ütött a várba, előbb a kocsmába, majd a löporatoryba. Akkor omlott össze. 1798-ban vihar rombolta szét a délkeleti bástyát.

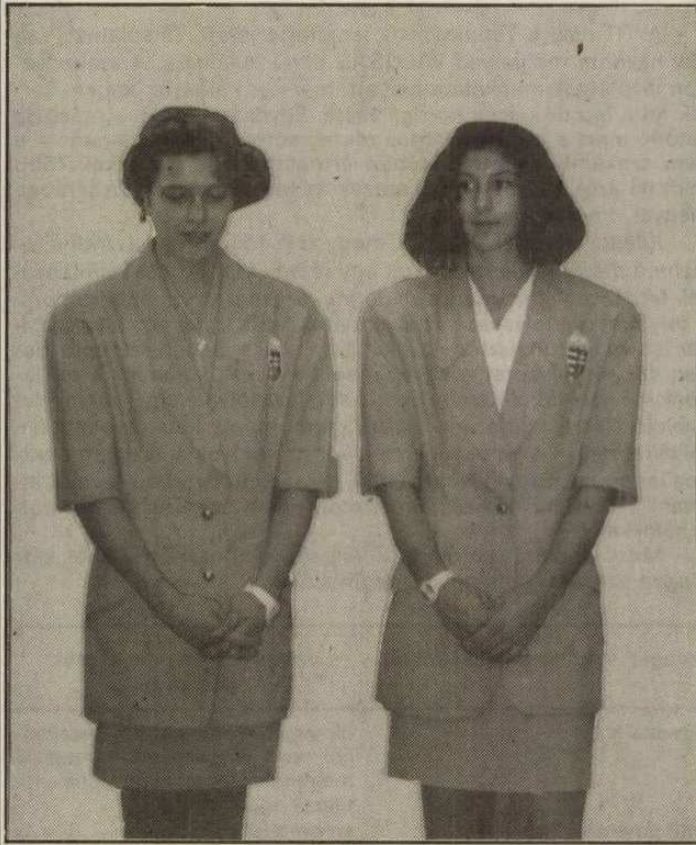
Ilyen félelmetes romot ritkán lát az ember. Pedig szép volt hajdan, gyönyörű. Íme, egy szemtanú, *Evlia Cselebi*, korának híres török történetírója és utazója ezt írta, amikor Huszton járt 1661-ben:

„... mikor megérkeztünk, a külváros kapuit felnyitották, és mi, kétfelé nézelődve a nagy vár tövébe mentünk. A várárok szélén lovainkról leszálltunk s ötven a lovagnál maradtak. Mikor a hidra léptünk, a várbeli katonaság százanként jött elő, szemeinket bekötötték s kezünket megfogván, teljes száz lépcsőn vezettek fel. Mikor szemünket felnyitották, egy diavánkhénében találtuk magunkat s székre ülve a Tisza síkságát, a Tisza folyót, a hegyeket és a szélében látszó városokat és falvakat szemléltük. Mi e szemléletbe elmerülve voltunk, mikor egyszerre előjött a kapitány s mondá: »Isten hozott benneteket!»

Mi is voltunk a vár magasában, mert megmásztuk a Nárciszok völgye felől. Fent csak rom, csalán, vállig erő növényzet s gyönyörű kilátás fogadott. Kerestem hol állhatott *Kölcsey*. Videóztam a várat, a vidéket. A múltat és a história kőbe olvadt emlékhelyét.

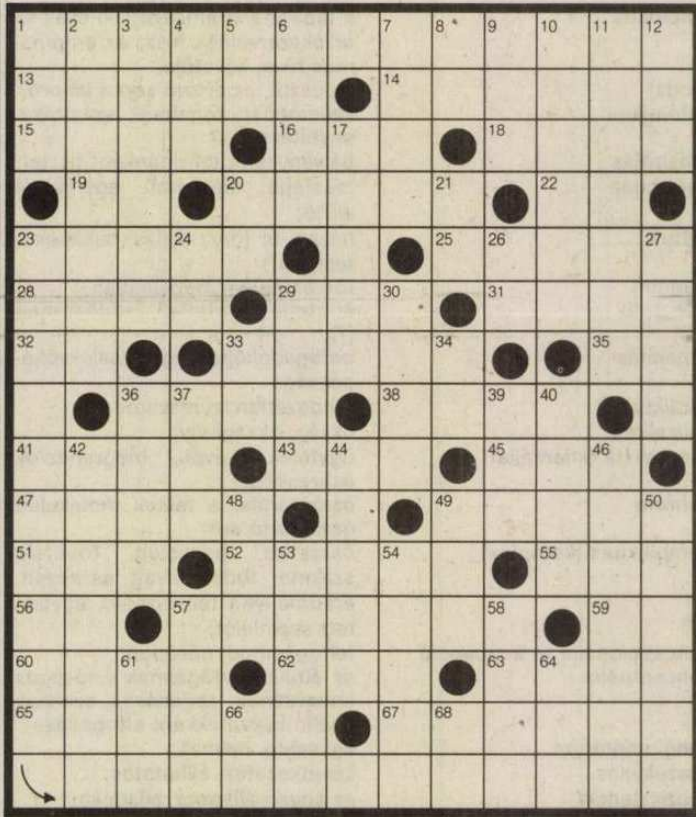
Takács Tibor

Postás olimpikonok köszöntése



Az 1992. évi nyári olimpiai játékokra — ha nem is a dobogós helyezések, érem birtokában, de ugyancsak a siker részeseként — a Postás Sport Egyesület versenyzői is szívesen emlékeznek. *Molnár Andrea* és *Horváth Kinga* (a VI. helyezést elért tornáscsapat tagjai) hiba nélküli versenyzésének is köszönhető a csapat helyezése.

A Postai és Távközlési Budapesti Sport Alapítványt létrehozó vállalatok vezetői — *Doros Béla* (Magyar Posta), *Horváth Pál* (Magyar Távközlési Rt.) és *Bartha József* vezérigazgatók (Magyar Műsorszóró Vállalat) — 1992. október 27-én ünnepélyes keretek között köszönték meg a versenyzők sikeres helytállását.



Seneca római filozófus, politikus gondolatát idézzük a *vízzs. 1. és a függ. 23. alatt*.

VÍZZSINTES

1. Az idézet első része. 13. Vél. 14. „A” túl meleg. 15. Előtagként ellentétességet jelent. 16. Német kelet. 18. Lett főváros. 19. Fél zenel. 20. Hegedűkészítő család. 22. Biztató szócska. 23. Becézett férfinév. 25. A vadászat istennője. 28. Az amerikai Nagy-tavak egyike. 29. Bizonyos élőlények összessége. 31. Túl sokat iszik. 32. Lyukas savi. 33. Vízelvezetőt készít. 35. Daloló szócska. 36. Kortárs színművész. 38. Szél a dalmát partokon. 41. Erősen figyelő. 43. Sörmárka. 45. Női becenév. 47. A várfal része. 49. Szétszedő. 51. Numero, rövid. 52. Rab-lakás. 55. Ömleszt. 56. Einsteinium. 57. Pecsényének jó madár (tárgyraggal). 59. Ó németül. 60. Kerti szerszám. 62. Spanyol, német, osztrák gk-jelzés. 63. Kérdés is van ilyen. 65. Francia költő. 67. Elhárítja.

FÜGGŐLEGES

1. Török méltóság. 2. Bezárt étel. 3. Tölteni. 4. Kevert ind. 5. Nobelium. 6. Szekrénylakó (ford.). 7. Nemzetközi tarifaejegyzmény. 8. Kofa-részlet! 9. Lop... (kinai tő). 10. A Száva mellékfolyójával kapcsolatos (Körösszegapáti), *Vargáné Székely Ilona* (Balatonboglár).

Beküldendő: a *vízzs. 1. és a függ. 23.*

Beküldési határidő: *december 10.*

Előző rejtvényünk helyes megfejtése: *Levelük a fák az aszfaltra sirják és csengenek...*